

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДЛЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БЕЗПЕЧНОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 09-211М групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньої програми Початкова освіта

Подік Світлана Михайлівна

Керівник д.пед.н., професорка Петухова Л.Є.

Рецензент начальниця відділу загальної
середньої освіти управління освіти

Херсонської міської ради Омельчук С.В.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення проблеми забезпечення інформаційно – безпечного середовища	7
1.1. Категоріальний апарат дослідження.....	7
1.2. Інформаційно – безпечне середовище в освітньому процесі як психолого – педагогічна проблема	11
1.3. Робота з батьками як головний чинник системної роботи в освіті	14
1.4. Стан роботи шкіл щодо створення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі.....	17
РОЗДІЛ 2. Організаційно – педагогічні умови формування інформаційно – безпечного середовища в освітньому процесі....	24
2.1. Модель системи роботи з батьками щодо інформаційно – безпечного середовища	24
2.2. Діагностика відношення батьків, студентів профільних вишів до інформаційно – безпечного середовища	28
2.3. Підсумки експериментальної роботи щодо забезпечення інформаційно – безпечного середовища...	39
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	53
Додаток А. Анкета для батьків та студентів.....	53
Додаток Б. Сценарій батьківського семінару та методичні рекомендації батькам.....	56
Додаток В. Кодекс академічної доброчесності.....	73

ВСТУП

В сучасних умовах технологічні та інноваційні процеси в суспільстві супроводжуються поширенням багатьох негативних факторів, що впливають на гармонійний розвиток учнів. Ця проблема потребує заходів щодо запобігання небезпеці, особливо на освітньому рівні. У зв'язку з цим одним із завдань освіти є формування інформаційно-безпечного середовища учнів та вчителів, забезпечення та дотримання вимог безпечного освітнього середовища. Проблема формування інформаційно-безпечного середовища полягає в тому, що багато зарубіжних (І. Баєва, Є. Величко, В. Гафнер, Г. Коджаспірова, В. Пилипенко, Ю. Харланова та ін.) та вітчизняних (І. Обозова, Н. Цікановська, Л. Шевченко та ін.) дослідників в галузі освіти та психології, в основному розглядають загрози та системи ризику, які за певних умов можуть спричинити недостатнє інформаційно-безпечне середовище для загальної середньої освіти.

Причина, чому немає єдиного визначення поняття "інформаційно-безпечне середовище", полягає в тому, що існують різні способи зрозуміти її сутність. Ми говоримо про психологічні, екологічні та інформаційні аспекти цієї концепції. Наприклад, дослідники, які вивчають ряд питань, пов'язаних з психологічною безпекою освітнього середовища, вважають, що травматичні умови прямо чи опосередковано впливають на фізичне та психічне здоров'я окремих людей. Якщо розглядати екологічні аспекти безпеки навколишнього середовища освіти, то слід звернути увагу на дослідження С. Совгіри, яка розуміє освітнє середовище як «середовище, яке захищає дитячу психіку та умови навчання, вплив та систему можливостей. Індивід сам вирішує як краще взаємодіяти зі світом природи, та зберегти від негативного впливу факторів навколишнього середовища» [47].

Не менш важливою є інформаційна частина безпеки освітнього середовища. На думку Н. Кириленко, використання інформаційно – комунікаційних технологій в освіті має величезний глобальний вплив на окремих людей. У негативному впливі інформації на сучасне освітнє середовище Н. Кириленко зауважила, що відсутність належних механізмів контролю якості інформації, передбачених сучасними телекомунікаційними технологіями, призвела до проникнення великої кількості недостовірної інформації в освітній простір; неконтрольоване проникнення підозрілої та образливої інформації про вміст, що може призвести до насильства, залякування, кібербулінгу тощо [19].

Отже, інформаційно-безпечне освітнє середовище – це стан освітнього середовища, де існують безпечні умови навчання та праці, комфортне міжособистісне спілкування, що сприяє емоційному здоров'ю учнів, вчителів та батьків, відсутність насильства та достатні ресурси для запобігання подібним інцидентам, а також дотримуються фізичні, психологічні, інформаційні, соціальні права та норми кожного учасника освітнього процесу.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічну систему роботи з батьками для забезпечення інформаційно-безпечного середовища.

Виходячи з мети можемо виділити такі завдання **дослідження:**

- 1) Визначити категоріальний апарат дослідження, аналізуючи наукові джерела з означеної теми.
- 2) З'ясувати стан роботи з батьками щодо створення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі.
- 3) Обґрунтувати організаційно-педагогічні умови та модель системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища.
- 4) Визначити критерії і охарактеризувати рівні сформованості інформаційно-безпечного середовища.

Об'єкт дослідження – інформаційно-безпечне середовище в освітньому процесі.

Предмет дослідження – процес забезпечення інформаційно-безпечного середовища.

Гіпотеза дослідження полягає у припущеннях, що створення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі буде можливим, якщо реалізувати наступні організаційно – педагогічні умови:

1. Створити батьківський всеобуч та контроль.
2. Розвиток мотивів і ціннісного ставлення батьків щодо проблеми інформаційно-безпечного середовища.
3. Підготовка майбутніх вчителів профільних вишів щодо створення інформаційно-безпечного середовища.
4. Упровадження в роботу з батьками методичних рекомендацій щодо даної теми.
5. Збагачення системи роботи школи (залучення адміністрації, вчителя інформатики) та створення веб-сайту школи покращить обізнаність батьків та майбутніх вихователів у актуальності темі педагогіки.

Методи та методики дослідження:

теоретичні: розгляд і узагальнення педагогічної методичної публіцистики для визначення теоретичних основ дослідження;

емпіричні: методи педагогічної діагностики (анкетування, інтерв'ю, інноваційні методики) задля аналізу відношення батьків, студентів педагогічних спеціальностей до проблеми забезпечення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі.

Емпірична база дослідження. Дослідження проводилося на основі шкіл м.Херсону, а саме НВК «Школа гуманітарної праці» ХОР, гімназій №1 та №20, школи №32, 28, 52 та Херсонського державного

університету. Брала участь батьки учнів початкових класів (1-4 класи), студенти спеціальності «013 Початкова освіта» денної форми навчання.

Наукова новизна дослідження ґрунтується на тому, що проведена міра відношення батьків до забезпечення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі. Створена модель формування системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища, карта шкіл м.Херсона, в яких проводиться активна робота з батьками, як наслідок антибулінгової компанії, програма заходів та сценарій батьківського семінару для проведення вчителями початкової школи.

Практичне значення. Подані методичні рекомендації допоможуть вчителям і батькам правильно розуміти поняття та пояснювати дітям та учням. Отримані результати можуть бути корисні вчителям початкової школи, студентам, репетиторам, викладачам педагогіки, слухачам курсів підвищення кваліфікації та батькам.

Апробація. Під час дослідження опубліковано три статті «Створення інформаційно-безпечного середовища» в збірці студентських наукових статей ХДУ 2021 року, «Явище кібербулінгу як соціально педагогічна проблема сучасних школярів» в збірці наукових статей Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова та «Особливості кібербулінгу як сучасної форми агресії» у збірці «Магістерські студії» ХДУ 2021.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади проблеми забезпечення інформаційно-безпечного середовища

1.1. Категоріальний апарат дослідження

Усі ми були свідками посилення таких негативних явищ, як насильство, кібербулінг, порнографічні текстові повідомлення та кібербулінг серед молодих студентів. Це неминуче привернуло увагу та занепокоєння громадськості, освітян та батьків у більшості країн. Необхідно захищати та запобігати впливу несприятливих чинників та факторів на особистість, що цілком логічно. Особливо це стосується навчальних закладів, оскільки будь-яке соціальне середовище, включаючи освіту, впливатиме на життєвий процес людей у ньому, оскільки воно складається з низки матеріальних ресурсів, психологічних факторів та міжособистісних стосунків. Для дітей несприятливий вплив зовнішнього середовища в основному проявляється у складних ситуаціях у міжособистісному спілкуванні (конфлікти з батьками, друзями, вчителями, непорозуміння з оточуючими тощо) та проявах психологічного та емоційного насильства (незнання, приниження, ворожість тощо), дії несприятливих факторів, пов'язаних з процесом навчання [3].

Сьогодні суспільство не тільки сподівається розглядати школу як освітній ресурс, але й сподівається розглядати її як простір для розвитку та співпраці у внутрішньому та зовнішньому світі. Новітнє освітнє середовище створює неповторний особистісний і персоналізований ефект, де у всякого є перспектива віднайти своє та себе. Шкільне середовище – це місце, де спілкуються і навчаються не лише вчителі та учні, але і гості школи, де проводять не лише уроки, привабливі зустрічі, свята і концерти, але й заняття і семінари, діють явні лабораторії і майстерні у різноманітних сферах мистецтва, науки та технологій.

Для теми нашого дослідження важливими є наступні дефініції: інформаційний простір, освітнє середовище, інформаційно-безпечне середовище, кібербулінг.

Такі зарубіжні (Дж. Гібсон, У. Мейс, Т. Менг, М. Турвей, Ю.А. Шрейдер), і вітчизняні (І.Д. Бех, Г.О. Балл, О.М. Пехота, Є.В. Бондаревська, С.Ю. Максимова, В.В. Серіков, В.А. Семиченко, В.В. Рибалка, С.О. Сисоєва та інші) науковці вивчали освітню сферу та наше питання. Захоплюючим є підхід зарубіжного науковця Ю.А.Шрейдера, який зауважив, що просвітницьке оточення – це особливість існування в навчальних закладах, система впливів та умов формування особистості, система можливостей розвитку особистості, що містяться в середовищі соціальних та просторових цілей [58].

Дослідники, які вивчають ряд питань, пов'язаних з психологічною безпекою освітнього середовища, вважають, що травматичні умови прямо чи опосередковано впливають на фізичне та психічне здоров'я окремих людей. Зокрема, до травм у навчальному процесі навчальних закладів належать:

-Конфлікти у відносинах вчитель-учень, учень-учень, учень-батько тощо;

-адаптація до освітнього середовища;

-конкурентна атмосфера серед однолітків;

-найбільші вимоги до вчителів тощо [11,с.11].

В.В. Рибалка визначив поняття інформаційного простору – сукупність результатів семантичної діяльності людини. Цей простір можна зрозуміти за допомогою метафор та ідеалів. Останній метод розробляється у філософії та в галузях наднауки та псевдонауки. Інформаційний простір можна розуміти як світ імен і назв, близький до онтологічного світу [1].

Інформаційний простір також розглядається як група:

- бази даних;

- технології, що підтримуються та використовуються;
- працювати на основі загальних принципів та забезпечувати інформаційну взаємодію між організаціями та громадянами, а також телекомунікаційну систему, яка відповідає їхнім потребам [4].

Як світ інформації коло людини і світ його інформаційної сфери поруч із терміном «інформаційний простір» існує поняття «інформаційне середовище», що розглядається.

Сучасні люди занурені в інформаційне середовище, тому що вони живуть на телебаченні, у книгах, журналах та комп'ютерних іграх. Тому інформація відіграє все більш важливу роль у життєвому циклі людини, пронизуючи всю діяльність людини та формуючи інформаційний спосіб життя. Звичайно, діти шкільного віку також занурені в інформаційний простір і мають можливість отримувати інформацію з різних джерел.

Вікіпедія містить такі визначення інформаційно-безпечного середовища: інформаційно-безпечне середовище – це сукупність апаратного та програмного забезпечення, що використовується для зберігання, обробки та передачі інформації, а також політичних, економічних та культурних умов для впровадження процесу інформатизації. [1].

Інформаційно-безпечне освітнє середовище визначається як система, що складається з джерел інформації, доступних споживачам, методів, які були об'єктивовані, способу їх володіння та умов інформаційної взаємодії між суб'єктом та цими джерелами [10,с.18].

Особливість інформаційно-освітнього середовища визначається якісним складом його елементів, їх характеристиками та функціями. Поєднання цих елементів, різних характеристик та функцій останніх призвело до різних змін в інформаційному та освітньому середовищі. Знаючи основні характеристики елементів інформаційного та освітнього середовища, ви можете вносити до них різні модифікації. Можна зробити попередню оцінку її освітніх ефектів у формі наукових гіпотез.

Процес удосконалення освітньої системи можна визначити як серію більш ефективних модифікацій інформаційної моделі, що стосується результатів освіти. [23,с.176].

Зміст навчального процесу в основному визначається складом і змістом інформаційних джерел в інформаційному та освітньому середовищі. Їх багато, але, незважаючи на це, все джерело інформації можна розділити на обмежену кількість досить однорідних груп.

Відповідно до цих джерел інформації в інформаційно-безпечному середовищі можна виділити такі відносно незалежні складові середовища інформаційної освіти:

- «друга» природа («рукотворні» об'єкти, засоби різної складності та масштабу), середовище спілкування (особисте соціальне довкілля);

- віртуальне інформаційне середовище (дублювання або моделювання всіх відомих джерел інформації);

- ігрове середовище (умовне поєднання ігрових компонентів у різних середовищах).

Створене інформаційно-безпечне середовище забезпечує:

- ✓ Умови безпеки для навчання та роботи; зручна міжособистісна взаємодія допомагає емоційному здоров'ю учнів, учителів та батьків;

- ✓ відсутність прояву насильства, і є достатньо ресурсів для його запобігання;

- ✓ дотримання фізичних, психологічних, інформаційних та соціальних прав та норм кожного учасника освітнього процесу[28,с.144].

Одним із можливих інструментів створення систем особистого захисту та безпеки у навчальних закладах є запровадження Кодексу безпечного середовища освіти (KBOS). Кодекс безпечного середовища з питань безпеки освіти визначає фізичні, психологічні, соціальні та стандарти інформаційної безпеки учнів. На основі цих стандартів вони формулюють конкретні дії, визначають заходи та процедури, які

допомагають учасникам освітнього процесу в ситуаціях ризику та загрози. Регламент КБОС формулюється усіма учасниками освітнього процесу – учнями, вчителями та батьками, що враховує потреби та обов'язки кожної групи.

Основне завдання КБОС: визначити фактори, що заважають безпеці учасників освітнього процесу; розробити систему узгодження учнів та вчителів, психологів та батьків, перегляду шкільного освітнього середовища для доведення безпечного освітнього середовища та вимог організації, для кожного учасника освітнього процесу умови до його корисної організації; розробити мінімальну та прозору програму навчання для батьків, педагогів, учнів; щодо створення безпечного середовища в закладі сформулювати конкретні настанови учням, педагогічним працівникам, адміністрації школи, батькам [6, с.14].

Тому, як і С.О. Сисоєва, Ю.А. Шрейдер, В.В. Рибалка, О.М. Пехота давали різні визначення поняття "інформаційно-безпечне середовище", можна зробити узагальнююче поняття: інформаційно-безпечне освітнє середовище – це наявність безпечних умов навчання та праці, комфортне міжособистісне спілкування, яке допомагає гарному настрою учнів, вчителів, батьків, без будь-яких проявів насильства та достатніх ресурсів для запобігання насильству, а також дотримання прав та норм фізичного, психологічного, інформаційного та соціального забезпечення кожного учасника освітнього процесу.

1.2. Інформаційно – безпечне середовище в освітньому процесі як психолого – педагогічна проблема

Формування інформаційного суспільства охоплює всі сфери людської діяльності, включаючи освіту, яка ґрунтується на широкому впровадженні комп'ютерних технологій та використанні Інтернету у навчальних закладах. Сучасна система навчального процесу невіддільна від глобального процесу суспільства та інформатизації освіти. Останні

тенденції в суспільстві вимагають розвитку системи освіти на основі інформаційних технологій, створення та функціонування відповідного високотехнологічного та якісного інформаційного та освітнього середовища. Його значення останнім часом зростає, і він якісно вплинув на навчальний процес усіх дисциплін освітнього простору та його взаємозв'язок у системі освіти. Завданням інформаційного та освітнього середовища є ретельна модернізація технічних складових системи освіти та перехід до відкритої системи освіти, яка відповідає потребам сучасного суспільства [31].

Успішний розвиток особистості можливий в середовищі, заснованому на гуманістичних принципах, визнаючи безумовну цінність кожного та сприяючи його успішному впровадженню. Необхідно провести поглиблене дослідження з питань, що формують освітнє середовище навчальних закладів та знайти нові технології для вдосконалення методів забезпечення такої безпеки. Ми дійсно погоджуємось із тим, що сьогоденні питання інформаційно-безпечного середовища є досить актуальними і не вивчені до кінця.

Однак ми погоджуємось з точкою зору В. Мельника, який вважає, що такі дослідження в основному зосереджені на певному елементі чи факторі, аспектах безпеки та взаємодії на різних рівнях, а їх пропорції поки що не входять у сферу інформаційно-безпечного середовища[31].

Роботи багатьох дослідників (Я. А. Шрейдер, І. Баєва, А. Каташов та ін.) стосуються питань організації інформаційно–безпечного середовища.

Ю. А. Шрейдер розглядає «інформаційно-безпечне середовище» як «систему впливів та умов, що включаються у формування особистості у соціальному та просторовому цільовому середовищі, а також можливості для її розвитку» [58, с. 169].

Як зазначає у своїй роботі І. Баєва, інформаційно-безпечне середовище є підсистемою соціального та культурного середовища, яке

вважається сукупністю спеціально створених психологічних та освітніх умов, є результатом взаємодії формування особистості та розвитку.

Багато дослідників розглядали психологічні аспекти безпеки інформаційно-безпечного середовища: І. Басва, Є. Лактіонова, Л. Гаязова, Г. Коджасперова, В. Рубцов та ін.

Дослідниця Н. Кириленко вважає, що проблема інформаційної безпеки в освіті пов'язана з її інформатизацією, що є особливо серйозною, оскільки вона має величезний глобальний вплив на людей завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [19, с . 150].

Автор включає основні чинники негативного впливу інформації на сучасне освітнє середовище:

- відсутність реального механізму контролю якості інформації, отриманого за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій, що призвело до того, що велика кількість недостовірної інформації проникло в сферу освіти;

- з огляду на наявність сучасних телекомунікаційних технологій, проникнення порнографії та насильства залишається безкарним [19, с. 150-151].

Масштабні реформи та проекти модернізації у сфері освіти висвітлили досить проблем освіти. Постійно змінюється напрямок розвитку, що кардинально змінило відносини між школами, сім'ями та освітніми органами; звичайна форма взаємодії, яка здається цілком стабільною та органічною зазнає фундаментальних змін; поява нових типів відносин показує, що ми просто тепер маємо змогу спілкуватися тільки в соц.мережах [21].

Початок цих змін, поліпшення психологічної безпеки та комфорту в середовищі інформаційної освіти є профілактичним заходом, який впливає на соціальне забезпечення та ефективність [41].

Психологічний комфорт в інформаційному та освітньому середовищі є однією з основних умов забезпечення того, щоб учасники здобували позитивний особистісний розвиток у навчальному процесі. Захищати психічне здоров'я учасників освітнього процесу – заходи, спрямовані на задоволення попиту на міцне фізичне здоров'я, як засіб реалізації важливих цінностей, зменшення та запобігання комп'ютерній та віртуальній залежності, психологічна і педагогічна допомога у вирішенні інформаційних небезпек [39,с.8].

Отже, від безпеки особистості і психологічної комфортності, сутності в інформаційно-освітньому середовищі залежить її розвиток, чуттєва стійкість, прагнення до звершення, переконаність у своїй міці, прояв себе в різних середовищах життєдіяльності. Можна виділити риси інформаційно-безпечного середовища, серед яких такі, як: рівень міжособистісних взаємин, які визначають позитивні чинники (довіра, доброзичливість, схвалення) та негативні чинники (агресивність, конфліктність, ворожість); захищеність в середовищі освіти – характеристика відсутності насилля у всіх його типах, штампах для всіх членів навчально-виховного середовища; задоволеність освітнім середовищем – задоволення базових потреб дитини в допомозі і підтримці, збереженні та підвищенні її самооцінки; комфортність у повчальному колі – оцінка емоцій, схильностей та переживань, що переважають у процесі співдії дорослих і дітей в освітній сфері закладу.

1.3. Робота з батьками як головний чинник системної роботи в освіті

Сьогодні діти та їх батьки стикаються з багатьма ризиками та проблемами: від питань конфіденційності, навмисного розповсюдження неправдивих новин та «глибокої фальсифікації» до вмісту, що містить елементи насильства та інший неприйнятний вміст. Крім того, глобальна пандемія COVID-19 призвела до збільшення кількості дітей, які вперше

користуються Інтернетом для продовження навчання та підтримки соціальної взаємодії. Обмеження, спричинені вірусом, означають не тільки те, що багато маленьких дітей починають спілкуватися в Інтернеті набагато раніше, ніж планували їхні батьки, але також свідчать про те, що багатьом батькам доводиться переглядати свої посадові обов'язки. Нездатність контролювати дітей піддає їх ризику доступу до неприйняттого вмісту або стає мішенню злочинців, які виробляють матеріали, пов'язані з сексуальним насильством над дітьми [46, с.544].

Батьки повинні підтримувати своїх дітей та молодь, щоб вони могли безпечно користуватися перевагами технологій. Їм потрібно застосовувати збалансований підхід та враховувати можливості, які пропонує Інтернет. Батьки зазвичай звертають увагу на багато онлайн освітніх ресурсів та можливостей для навичок, але вони також повинні знати, що Інтернет надає дітям багато можливостей для соціального розвитку-наприклад, ігри чи особисті захоплення можуть бути основною мотивацією для використання Інтернету. Коли батьки розуміють це, вони можуть налагодити ефективнішу взаємодію зі своїми дітьми та краще їх підтримати.

Українське телебачення транслює програми, рекламні ролики та художні фільми в будь – який час по телевізору на багатьох доступних каналах. Ці програми, рекламні ролики та художні фільми спотворюють етапи та поступовий розвиток сексуального психологічного розвитку дітей, пов'язаний з цінностями любові, ніжності та романтики. Інтернет становить реальну небезпеку для наших дітей та молоді: він безкоштовний (ви не можете читати, думати, створювати та вирішувати проблеми); він сформував невибагливого споживача зомбі, для них віртуальне життя замінило всі проблеми в реальному житті [26, с.295].

Наприклад, у Німеччині всі канали, які можуть мати «особливі» інтереси, включаючи порнографію, кримінал, жахи, трилери – усі вони мають вікові обмеження, тому вони кодуються та оплачуються

окремими особами. Діти не тільки не мають доступу до них в Інтернеті – у них просто немає часу на це. Згідно з німецьким законодавством, діти віком до 14 років не мають права виїжджати без нагляду батьків або уповноважених дорослих. Крім того, як і інші західні школи, німецькі школи все частіше звертаються до шкіл повного дня, де дитяче дозвілля складається зі спорту, мистецтва, досліджень, викладання, цікавих соціальних проектів, екскурсій, читання художньої та художньої літератури. Батьки багато часу проводять зі своїми дітьми, відповідаючи на психологічні потреби дітей. Цьому навчають батьківські соціальні інститути (робота психологів, педагогів, соціальних педагогів).

Довгий час небезпека огортала нас, руйнуючи наші матеріальні та духовні ресурси. Проте психологічна безпека ще не стала предметом професійної підготовки та еталоном визначення якості освіти та професійного рівня викладання [36, с.304].

Пропозиції вчителю щодо покращення освітнього середовища психологічної інформаційної безпеки у роботі з батьками:

- ✓ Варто створити "активну батьківську школу" для всіх батьків.
- ✓ Необхідно використовувати методи духовного навчання для створення доброзичливого, орієнтованого на місію мікроклімату серед колективу школи. Як це зробити, діти, батьки як колеги підкажуть; порекомендуємо найкращий іноземний досвід роботи системи.
- ✓ Найефективніші методи співпраці: спілкування: формальне й неформальне. Основними формами спілкування є батьківські семінари, індивідуальні зустрічі з батьками та інші. Створити батьківську кімнату[33,с.297].

Психологічна безпека не виключає стимулювання викликів і проблем. Вона навіть може передбачити їх. У процесі подолання труднощів наші запаси енергії поповнюються, а почуття самоідентичності покращується. Нам терміново потрібно стати

стратегами, щоб спиратися на наші унікальні екологічні ресурси для спільного та методичного прийняття та вирішення викликів [57, с.293].

Отож, здатність долати труднощі та робити висновки є найважливішим чинником у формуванні здатності адаптуватися до інформаційного середовища. Коли діти знаходяться в зоні ризику або отримують шкоду в цифровому середовищі, батьки можуть допомогти їм знайти шляхи вирішення цієї ситуації, щоб уникнути ізоляції, максимально безпечно користуючись перевагами мережевого середовища, що, в свою чергу, буде дуже ефективним, адже є невід'ємною частиною інформаційно-безпечного середовища.

1.4.Стан роботи шкіл щодо створення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі

Основним завданням сучасної школи, підтвердженим та розповсюдженим Міністерством освіти і науки України та ЮНІСЕФ є створення нового освітнього простору, головним принципом якого є створення інформаційно-безпечного середовища, навчання та гарантія свобод, прав та зацікавлень учнів. Потребує реформування існуючих алгоритмів розвитку, виправлення та профілактики, оскільки часто виникають проблеми булінгу над учнями та порушення правил у навчальних закладах, що не в повній мірі досягає поставлених цілей започаткована реформа Нової української школи [22].

Булінг (знущання, утиски, залякування) – це зарозуміла та образлива поведінка, пов'язана з владою, авторитетом серед колективу учнів, студентів та вчителів. Булінг проявляється у багатьох формах:

✓ Вербальні: словесні знущання чи залякування, включаючи постійні образи, погрози та зневажливі коментарі щодо когось (щодо зовнішності, релігії, раси, інвалідності, стилю одягу тощо).

✓ Фізичні: знуцання та агресивне фізичне залякування включає неодноразові удари, удари ногами, кроки, блокування, штовхання та контакт небажаними та недоречними способами.

✓ Соціальна: використання стратегій ізоляції для соціального залякування чи знуцання означає свідоме недопущення когось брати участь у роботі групи, будь то вечеря за столом, ігри, спорт чи громадська діяльність.

✓ Кібербулінг: кібербулінг чи знуцання у кіберпросторі стосуються звинувачень у тому, що хтось використовує образливі слова, брехню та неправдиві чутки через електронні листи, текстові повідомлення та повідомлення у соціальних мережах [34, с.35].

Цікаво також, що Міністерство цифрової трансформації співпрацювало з ЮНІСЕФ за підтримки Міністерства освіти і науки України, Координаційного центру правової допомоги та Міністерства юстиції України випустило чат -робота «Кіберпес». У чат-боті ви можете навчитися поводитися з дітьми, батьками та вчителями в ситуаціях кібербулінгу. Слід зазначити, що ефективним інструментом запобігання насильству та цькуванню (утиску) у навчальних закладах є профілактика. У процесі міжособистісного спілкування між учасниками освітнього процесу у навчальних закладах має створюватися атмосфера взаємоповаги та взаємної відповідальності.

Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з правилами поведінки у навчальному процесі та відповідними санкціями за їх порушення, безпечними способами повідомити про знуцання (утиски) чи іншу насильницьку поведінку, учасниками чи свідками, якими вони стали, та їхньою роллю у запобіганні насильству в установі. Батьки повинні бути знайомі з процедурами подання повідомлень та реагування на випадки жорстокого поводження з дітьми, а також забезпечити правильне реагування навчальних закладів на ці повідомлення відповідно до закону [42, с.285].

Нами також було досліджено і створено карту роботи з батьками в школах м.Херсона, а саме яка проводиться робота стосовно питань булінгу, кібербулінгу, та як здійснюється антибулінгова компанія в школах міста, активно чи пасивно, адже ця компанія і є наслідком створення якісного інформаційно-безпечного середовища (див.рис.1.).

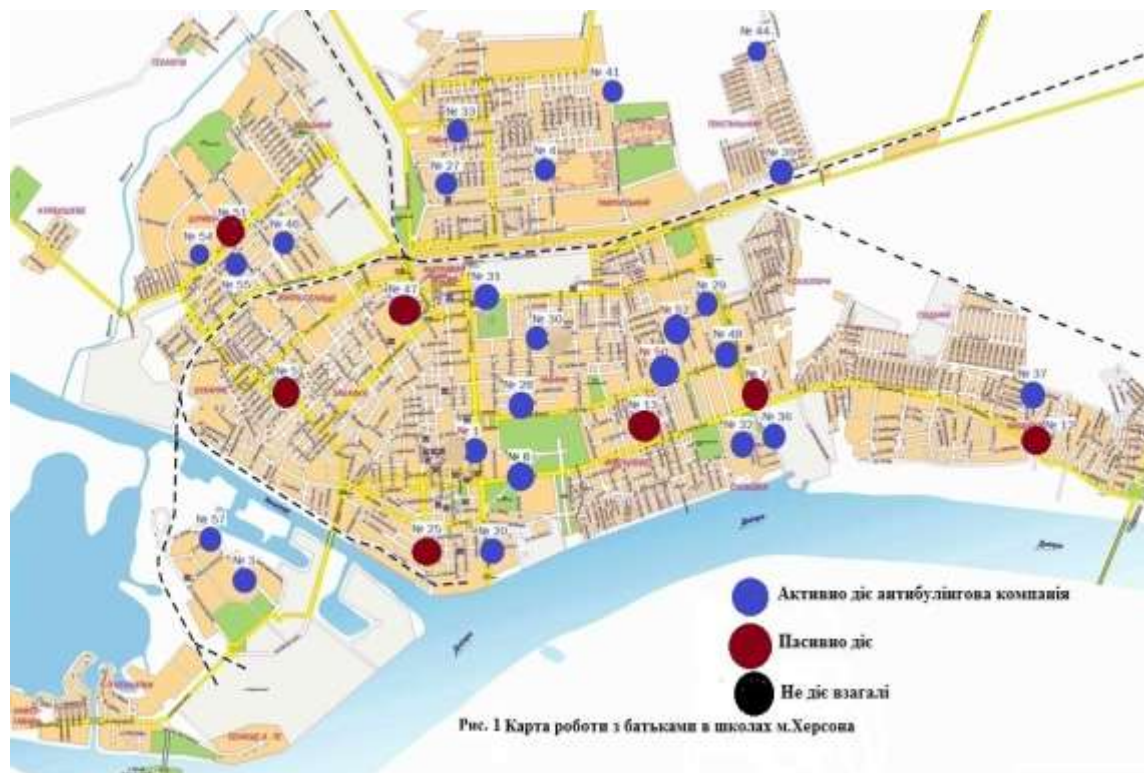

Рис.1.Карта роботи з батьками в школах м.Херсона

Отже, ми можемо зробити висновки, що в більшості шкіл, майже у всіх, як ми бачимо по карті, займаються створенням інформаційно-безпечного середовища, а як наслідок це і є антибулінгова компанія. Лише в 7 школах пасивно діє робота з батьками, адже ніяких рекомендацій та порад немає щодо роботи з дітьми, якщо потрапили в ситуацію булінгу чи кібербулінгу. Нам також було дуже приємно, що шкіл, в яких ця компанія не діє взагалі – немає. А це значить, що всі школи переймаються цим питанням, яке є на сьогодні дуже актуальне.

«Високоякісні школи – це середовище для щастя дітей» – Український національний центр обслуговування якості освіти розпочав рекламну кампанію щодо системи забезпечення якості шкільної освіти в

Україні з таким гаслом. Кампанія була створена в рамках ініціативи "Система забезпечення якості освіти", яка була реалізована в рамках проекту "Підтримка реформ уряду України" (SURGe).

Мета інформаційної діяльності-дати батькам, учням, директорам, учителям та громадськості зрозуміти, що таке високоякісна школа, як нова система забезпечення якості освіти та як кожен учасник освітнього процесу може допомогти закладу стати кращим, і як створити якісну школу [47, с. 207].

У Херсонському державному університеті на підставі освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського рівня) нами було визначено, що тема інформаційно-безпечного середовища вивчається студентами загальною компетентністю 6, спеціальною компетентністю 4, які реалізовані у таких освітніх компонентах: ОК 10 Сучасний ІКТ-інструментарій в професійній діяльності, ОК 7 Менеджмент у закладах освіти.

У зв'язку з цим ми проаналізували, які заходи проводяться в загальноосвітніх закладах м. Херсона щодо створення та покращення інформаційно-безпечного середовища, так як кібербулінг є різновидом булінгу, яка проводиться антибулінгова компанія.

Херсонська гімназія №6 увела та виконує антибулінгову компанію:

- У закладі започатковано реалізацію забезпечення інформаційно-безпечного середовища.
- Форми і відповідні методи захисту дітей дотримуються всіма педагогами гімназії, включаючи волонтерів та практикантів.
- Директором гімназії призначено особу, відповідальну за реалізацію антибулінгової політики, при цьому чітко дотримано всі її цілі.

- Започаткований документ під назвою «Кодекс безпечного освітнього середовища Херсонської гімназії № 6» (рішення педагогічної ради 25.11.2019 протокол № 4).

Згідно з річним планом виховної роботи профілактичного напрямку, у Херсонській загальноосвітній школі I-III ступеня №39 відбулися різні заходи щодо підтримки інформаційно-безпечного середовища:

- ❖ брати участь у регіональній акції "Молодь проти насильства та кібербулінгу";
- ❖ звичайні шкільні батьківські збори, тема яких переплітається через організацію взаємодії вчителя та батьків, формування освітнього простору НУШ «Насильство в освітніх закладах та як йому запобігти».

Херсонська загальноосвітня школа I-III ступеня №4:

- затвердила план дій, спрямований на запобігання та протидію булінгу;
- проводить спільну освітню роботу з представниками патрульно – постової служби поліції у Херсонській області з метою створення інформаційно-безпечного середовища для учнів, їх батьків та вчителів;
- класні керівники 1-11 класів контролюють психічний стан та поведінку учнів, щоб запобігти насильству, булінгу чи іншим небажаним явищам;

Рекомендації для проведення профілактичних заходів закладами освіти серед дітей та інформування батьків щодо компетентностей безпечної поведінки в цифровому середовищі, тобто інформаційно-безпечного середовища було створено у Херсонській спеціалізованій школі I-III ступенів № 24 з поглибленим вивченням математики, фізики та англійської мови за допомогою викладання предмету «Медіаграмотність».

Наталія Орлова – кандидат і доцент кафедри мовознавства та журналістики Херсонського державного університету, яка з 2015 року є сертифікованим тренером із медіаграмотності. У 2019 році вона почала викладати дитячу медіаграмотність. Спочатку це були години шкільної освіти - час медіаграмотності, наданий учням у формі гри. Вона зазначила, що одного класу недостатньо для навчання медіаграмотності, але ці заняття принаймні дають дітям базове уявлення про фейки. Сучасні діти – це діти епохи цифрових технологій. Тому необхідно виховувати дітей, щоб вони жили в цьому світі і знаходили час для життя.

"Без засобів масової інформації сьогоднішній світ не може існувати. Заборона мобільних телефонів і забуття дитячих гаджетів – це не вихід. Вам потрібно навчитися безпечно та грамотно користуватися цими гаджетами. Адже майбутнє України залежить від критичного мислення людей, – сказала Наталія Орлова.

У 2019-2020 роках 24 школи з міста Херсона та області приєдналися до проекту і вже впроваджують інфомедійну грамотність на своїх уроках.

Отже, можна сказати, що херсонські школи мають достатній рівень інформаційного-безпечного середовища, а тому у закладах освіти проводиться компанія з протидії кібербулінгу. Медіаосвіта в Україні – це не тільки протистояння інформаційній агресії. Вона також спрямована на розвиток медіаграмотності та популяризацію громадянського суспільства. Медіаосвіта може компенсувати соціальні недоліки медіаграмотності, інтегрувавшись у шкільні предмети. На мою думку, дуже корисно впроваджувати предмет «медіаграмотність» у навчальних закладах. Адже медіаграмотність також є важливою складовою інформаційно-безпечного середовища. Робота ж з батьками – це інше спрямування, яке потребує особливий супровід через відповідні

бесіди, інсценізування ситуацій, розроблення сценаріїв виховних заходів, круглих столів та різноманітних інструментів впливу.

РОЗДІЛ 2. Організаційно – педагогічні умови формування інформаційно – безпечного середовища в освітньому процесі

2.1. Модель системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища

Систематичний аналіз поняття "інформаційно-безпечне середовище" займає важливе місце в сучасній освітній науці. Реалізація ключових принципів концепції нової української школи передбачає створення у навчальних закладах нового освітнього середовища – середовища для дітей, де широко демонструються дитячі роботи, творчі виставки, результати досліджень учнів, фотографії тощо.

У такому середовищі забезпечуються потреби та вимоги учнів, а різні види діяльності поєднуються для створення умов для розвитку та самореалізації кожної дитини, спілкування та міжособистісної взаємодії. У методичній пропозиції Міністерства освіти і науки України щодо організації освітнього простору Нової української школи зазначалося, що характеристика сучасних навчальних закладів полягає в тому, щоб «організувати таке освітнє середовище для сприяння вільному розвитку учнів та розвивати творча особистість» [9, с.180].

Під час дослідження було запроваджено систему організаційно-педагогічних умов формування інформаційно – безпечного середовища в освітньому процесі:

- важлива складова освітнього середовища – існування педагогічної системи вчення;
- утворення позитивного мотиваційного компонента в навчально-виховному процесі;
- форми реалізації, які дозволяють учням брати участь у важливій особистій діяльності, встановлювати партнерські відносини та здійснювати цілеспрямований гуманістичний вплив на учнів.

Очікування суспільства від шкіл – це не лише статус освітніх ресурсів, а й простір для розвитку внутрішньої та зовнішньої співпраці. Робота зі створення інформаційно-безпечного середовища не припиниться через певний результат – це процес постійного реагування на нові життєві виклики, пошуку нових можливостей, нових ресурсів та генерування ідей та правил [19, с.150].

Сучасні підходи до організації освітнього середовища базуються на принципах гуманізму, демократії, дотриманні прав і свобод кожної особистості незалежно від її фізичних та психологічних особливостей.

Представлено модель системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища (рис.2). Щоб досягти мети: створення педагогічної системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища потрібно працювати через такі складові, як компетентність, системність та трисуб'єктність. Компетентність – це динамічне поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, думок, цінностей та інших особистих якостей, що визначають здатність людини успішно спілкуватися, здійснювати професійну та/або подальшу освітню діяльність. Основою формування ключових здібностей є досвід учня, його потреби у стимулюванні навчання, знання та вміння, сформовані в різних освітніх середовищах (у школах, сім'ях), у різних соціальних середовищах та визначення ставлення до них [29].

Принципом навчання та якості знань вважається системність. Системні знання - це знання, побудовані в свідомості студентів за такою схемою: основні наукові поняття-основні правила-результати-застосування. Як різновид якості знань, «систематичність» передбачає розуміння учнями структурних зв'язків між елементами навчальних матеріалів та цілісності знань, формуючи тим самим концепцію світового наукового світу [21].

Одним з основним компонентів є трисуб'єктність. Тому, як зазначає Л. Є. Петухова, що трисуб'єктна дидактика – один із напрямів

педагогічної науки про найбільш загальні закономірності, принципи та засоби організації навчання, забезпечує навчальне середовище для студентів (студентів), учителів (учителів) та інформаційного спілкування. Слід зазначити, що в цьому процесі стан та загальна ситуація учня, самого учня та інформаційно - комунікаційне середовище навчання постійно змінюються. У цьому випадку навчання означає навчання набуттю знань, умінь та навичок, а також навчання – інформування учнів про знання чи джерела знань, методи та прийоми керівництва, координація навчальної діяльності, особливо організація діяльності (обговорення, засідання за круглим столом), проектна діяльність тощо) та моніторинг засвоєння учнями знань, умінь та навичок. Всупереч традиційним уявленням, ми вважаємо, що необхідно включити до навчального процесу заходи, які навчають змінам інформаційного та комунікаційного навчального середовища (наприклад, шляхом публікації навчальних матеріалів у мережі Інтернет). Необхідно також звернути увагу на нові та інноваційні форми діяльності вчителя, які пов'язані з можливістю дистанційної освіти, або так званим управлінням діяльністю дистанційної освіти, включаючи час та простір[39].

У цьому визначенні, природно, існують трисуб'єктні відносини, які ми розуміємо як безперервну та постійну (у просторі та часі) взаємодію між учнями, викладачами та інформаційно-комунікаційним навчальним середовищем, спрямовану на задоволення освітніх потреб учнів [39, с.8].

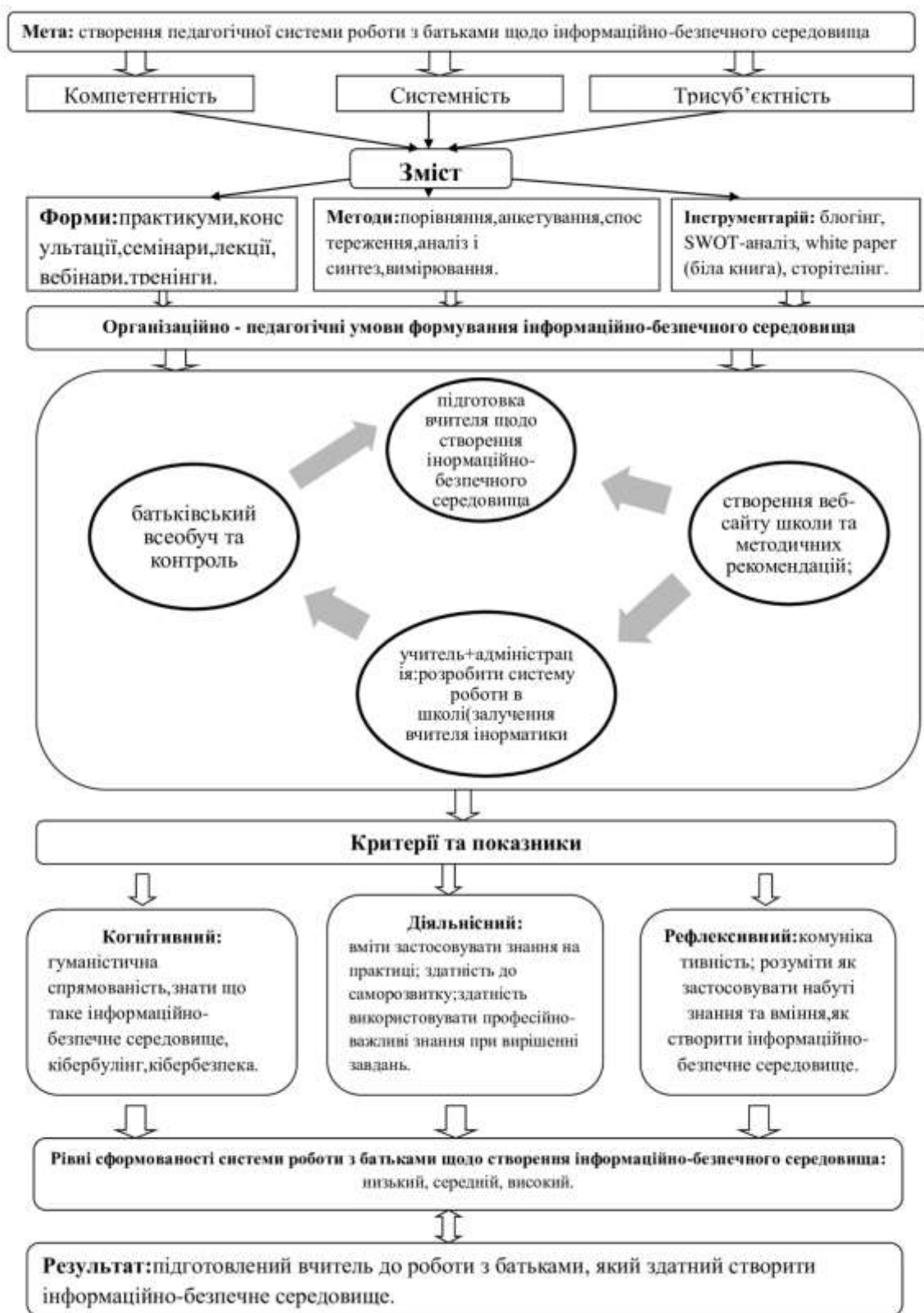

Рис. 2. Модель системи роботи з батьками щодо інформаційно-безпечного середовища

Отож, урахування всіх складових цієї моделі (критеріїв та показників, рівнів сформованості) на ефективну роботу з батьками дає змогу досягнути прогнозованого результату – підготовленого вчителя до роботи з батьками, який здатний створити інформаційно-безпечне середовище.

2.2. Діагностика відношення батьків, студентів профільних вишів до інформаційно – безпечного середовища

На даний момент, коли в країні відбуваються динамічні освітні трансформаційні процеси, насамперед дистанційне навчання, батьки, вчителі і учні стали ще більш залежними від соціальних мереж та Інтернету. Тому виникає необхідність створення інформаційно-безпечного середовища.

Перед всіма постає проблема віднайти школу, в якій дійсно створене інформаційно-безпечне середовище, яке надасть можливість дитині віднайти своє «Я» та себе, як особистість, здатну до реалізації своїх цілей.

Щоб проаналізувати відношення батьків до інформаційно-безпечного середовища ми створили анкету, яка складалась з восьми запитань та мала варіації відповідей для якісного підсумку та інфографіки (Додаток А). 120 батьків взяли активну участь в нашому опитуванні, під час нашого анкетування батьки мали змогу проаналізувати свої дії стосовно забезпечення в своїй школі інформаційно-безпечного середовища, та чи знають взагалі батьки такі поняття, як «інформаційно-безпечне середовище» та «кібербулінг». Результати анкетування покажемо на гістограмі (див.рис.2.1).

Рис.2.1. Гістограма частотного аналізу анкетування батьків (1питання)

З першої гістограми видно (див.рис.2.1), що 15,9 % батьків обрали варіант «Так», 46,2% – «Ні», 37,9% вибрали варіант «Не знаю». З огляду на результати даного запитання можна затвердити, що більшість батьків знаходяться на низькому рівні стосовно інформаційно-безпечного середовища. Найбільш важливим є те, що більшість батьків не знають взагалі, що це за поняття, і тому пасивно відносяться до вибору школи, в якій буде навчатися їх дитина і це при тому, що школи проводять антибулінгові заходи і працюють над цим.

Рис.2.2. Діаграма частотного аналізу анкетування батьків (2питання)

З другої діаграми стосовно питання «Чи користується Ваша дитина гаджетами?» (див. рис.2.2.) ми можемо побачити, що дійсно зараз кожна дитина користується гаджетами, та не одним, і це показано вибором батьків, що 96,8% батьків відповіли «Так», і лише 3,2% «Ні». Отже, ми можемо сказати, що зараз всі охоплені інформаційними технологіями, але чи правильно вибирають діти та їх батьки якій інформації можна довіряти, а якій – ні.

Стосовно наступного запитання «Що таке кібербулінг?» (див. рис.2.3.) можна сказати, що 25,7% батьків здогадуються, що таке кібербулінг та вибрали варіант «небезпечний Інтернет», 20,2% вибрали варіант «цькування в соц. мережах», та дуже високий показник батьків 54,1% обрали варіант «не знаю». І з цього ми можемо сказати, що батьки просто не зацікавлені в саморозвитку та розвитку дітей і тому не цікавляться актуальними питаннями.

Рис.2.3. Графік частотного аналізу анкетування батьків (Зпитання)

Рис.2.4. Гістограма частотного аналізу анкетування батьків (4питання)

Аналізуючи дане питання «Чи були Ви свідками проявів кібербулінгу?» (див.рис.2.4.) можна сказати, що 72,8% опитуючих зіштовхувались з тим що ставали свідками прояву кібербулінгу в різних ситуаціях. Відповідь «Ні» дали 23,2% батьків. Також була колонка «Свій варіант» в якій 4% респондентів відповіли «Не знаю, що це». Це свідчить про те, що більшість батьків ставали свідками проявів кібербулінгу і радує те, що більшість батьків свідомо оберігають своїх дітей від небезпечного інформаційного середовища.

Рис.2.5. Гістограма частотного аналізу анкетування батьків (5питання)

Дивлячись на результати з питання (див. рис.2.5) «В якій соціальній мережі, на Вашу думку, найбільша загроза кібербулінгу?» почнемо з найменшого відсотка 4,8% «Свій варіант» в якому батьки вказали такі соціальні мережі як, Однокласники, Twitter, TikTok. Наступним, батьки вказали Telegram з 6,2%, соціальна мережа Вконтакте отримала 10,3% батьківських голосів. На другому місці серед небезпечних соціальних мереж стоїть Instagram з 28,6% голосів, та на перше місце з 50,1% батьки віднесли Facebook. Проаналізувавши відповіді батьків можна сказати, що найбільшу небезпеку серед соціальних мереж несе Facebook, так як ця мережа має вільний доступ до більшості груп та до шкідливої реклами, яку діти не вміють фільтрувати. Підсумовуючи дане питання, соціальні мережі не завжди мають позитивний вплив на користувачів мережі Інтернет та мають дуже багато негативної та шкідливої інформації через велику кількість непотрібної реклами.

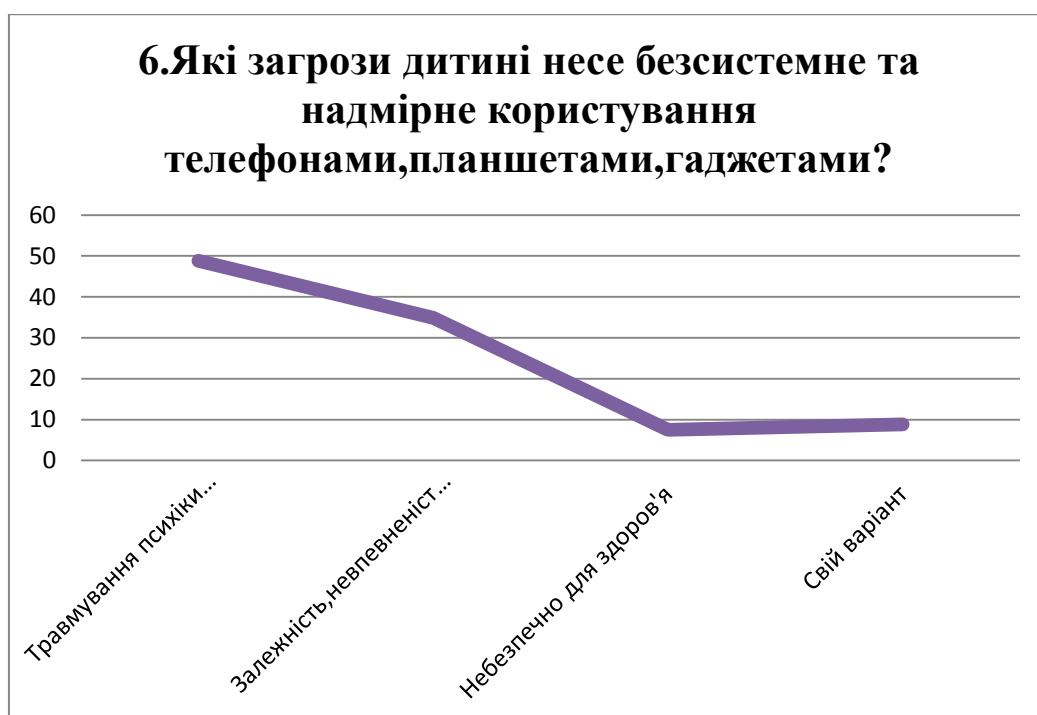

Рис.2.6. Графік частотного аналізу анкетування батьків (бпитання)

Розглядаючи відповіді на запитання (див.рис.2.6) «Які загрози дитині несе безсистемне та надмірне користування телефонами, планшетами, гаджетами?» 48,8% батьків відповіли «Травмування психіки дитини», 34,9% - обрали варіант «Залежність, невпевненість в собі», 7,5% - «Небезпечно для здоров'я» та 8,8% - «Свій варіант» в якому вказали такі причини: проблеми з зором, погано для здоров'я, погіршення осанки та інші. Отже, дивлячись на результати батьки розуміють всю небезпеку безсистемного та надмірного користування гаджетами, але всеодно дають дозвіл на використання в різних цілях, в результаті чого діти потрапляють під вплив різних реклам та стають жертвами кібербулінгу.

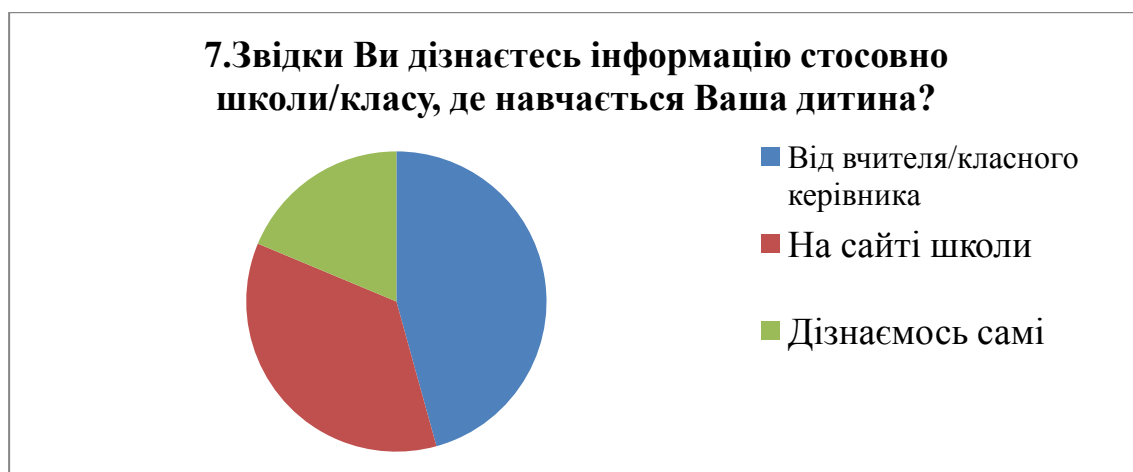

Рис.2.7. Діаграма частотного аналізу анкетування батьків (7питання)

Наступне запитання звучить так «Звідки Ви дізнаєтесь інформацію стосовно школи/класу, де навчається Ваша дитина?» (див.рис.2.7.) 45,7% – батьків обрали варіант «Від вчителя/класного керівника», 35,6% – «На сайті школи» та 18,7% – «Дізнаємось самі». Звідси, можна зробити висновок що майже половина опитаних батьків отримують інформацію від вчителя або класного керівника своєї дитини, що дає змогу батькам краще володіти інформацією та становищем в класі де навчається їх дитина.

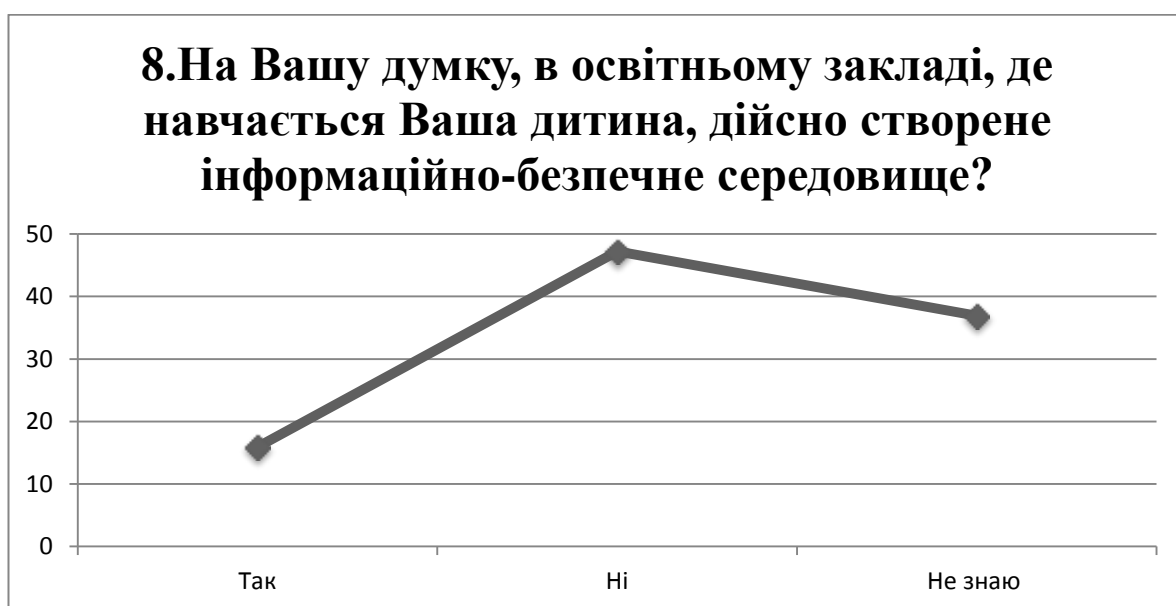

Рис.2.8. Графік частотного аналізу анкетування батьків (8питання)

Останнє запитання анкети звучить так (див. рис.2.8) «На Вашу думку, в освітньому закладі, де навчається Ваша дитина, дійсно створене інформаційно-безпечне середовище» 15,9% – батьків відповіли «Так», 47,2% – обрали варіант «Ні», та 36,9% обрали відповідь «Не знаю», що може казати про те, що батьки невпевнені, що для їх дитини створені всі умови для забезпечення якісного навчання.

В нашому дослідженні брали співучасть і студенти педагогічних вишів, та їхня точка зору з приводу дійсно якісного інформаційно-безпечного середовища та відношення до такого поняття як «кібербулінг» дуже суттєва та актуальна, тому що майбутні вчителі вже по сучасним традиціям сьогодення вивчають теоретичні та практичні знання.

Щоб зрозуміти як ставляться студенти до понять «інформаційно-безпечного середовища» та «кібербулінгу», ми провели анкетування в якому взяли участь 215 студентів (Додаток А).

Таблиця 2.9.

Порівняльний аналіз ставлення студентів профільних вишів до понять «інформаційно-безпечного середовища» та «кібербулінгу» (у %)

Запитання та варіанти відповідей	I курс	II курс	III курс	IV курс	I курс магістр	II курс магістр
	%	%	%	%	%	%
1. Чи маєте намір працювати в школі?						
Так	45,4	50,2	48,4	57	53,3	65,7
Ні	21,2	22	25,8	26,6	26,5	23,7
Ще не думала	33,6	28	26,2	16,0	19	9,8
2. Чи знаєте Ви, що таке булінг та кібербулінг?						
Так	90,7	95,3	94,9	97,2	97,7	98,3
Ні	0	0	0	0	0	0

Ще не знаю	9,3	4,7	5,1	2,8	2,3	1,7
3. З якими проблемами соціуму стикаються сучасні школярі, на Вашу думку?						
Булінг	37,8	35,4	33,9	37,8	37,4	34,9
Кібербулінг	19,5	23,1	21,8	15,4	17,2	18,3
Залежність від соц.мереж	41,7	40,9	44,1	44,8	43,5	45,1
Свій варіант	1	1,6	1,2	2	1,9	1,7
4. В якій соціальній мережі, на Вашу думку, найбільш поширений кібербулінг?						
Instagram	33,8	29,9	38,5	37,9	36,1	38,3
Facebook	9	12,4	3,8	3,4	5,1	3,5
TikTok	47,9	46,3	49,3	48,7	48,8	48,7
Telegram	8,1	9,4	6,7	8,1	8,9	7,8
Свій варіант	1,2	2	1,7	1,9	1,1	1,7
5. Які заходи, як майбутній вчитель, Ви запропонували б для попередження кібербулінгу у своєму класі?						
Тренінги	25,7	24,9	25,8	25,9	25,2	26,4
Індивідуальні зустрічі	6,3	6,1	6,3	6,9	6,1	7
Заохочення батьків	10,8	9,1	7,6	9,5	9,6	7,3
Бесіди	34,9	36,3	37,9	35,9	36,5	35,8
Інтерактивні семінари	19	19,7	19,3	18,9	19,1	20,2
Свій варіант	3,3	3,9	3,1	2,9	3,5	3,3
6. Дайте назви бесід та їх спрямування для протидії кібербулінгу, які б Ви запропонували?						

З огляду на порівняльну таблицю проаналізуємо кожен курс (див. табл.2.9). Найголовніше питання, яке стояло перед студентами «Чи знаєте Ви, що таке булінг та кібербулінг?», дивлячись на результати можна сказати, що в середньому 95,7% опитаних студентів відповіли «Так», це свідчить про обізнаність в даній темі. Розглядаючи питання «В якій соціальній мережі, на Вашу думку, найбільш поширений кібербулінг?» студенти віддали 48,2% своїх голосів за TikTok, коли батьки в свою чергу на перше місце поставили Facebook. Це може свідчити про необізнаність батьків про ті соціальні мережі, в яких проводять більше часу їх діти. Аналізуючи питання «З якими проблемами соціуму стикаються сучасні школярі, на Вашу думку?» 43,4% опитаних студентів дали відповідь «Залежність від соціальних мереж», це означає, що діти проводять велику кількість часу в інтернеті. Передостаннє питання нашої анкети звучало «Які заходи, як майбутній вчитель, Ви запропонували б для попередження кібербулінгу у своєму класі?» 36,2% студентів обрали відповідь «Бесіда», це може свідчити про те, що наші студенти зацікавлені у вирішенні цієї проблеми.

Останнє питання нашої анкети звучить «Дайте назви бесід та їх спрямування для протидії кібербулінгу, які б Ви запропонували?», ми отримали такі відповіді: 1 курс запропонував проводити індивідуальні бесіди на теми «Що таке кібербулінг?», «Як боротися з поняттям кібербулінгу?» та інші; 2 курс також представив дуже цікаві теми, такі як «10 фактів про кібербулінг», «Як не стати жертвою кібербулінгу?»; 3 курс - етичні бесіди «Кібербулінг та протидія йому», «Кібербулінг в освітньому середовищі»; 4 курс написали дуже багато ідей, серед яких морально-етичні бесіди на теми: «Булінг та кібербулінг: порівняння», «Корисні посилання щодо теми кібербулінгу». Дуже цікавими є теми магістрантів, адже вони уже не один раз демонстрували різні бесіди на дану тематику, тому маємо: «Стоп кібербулінг», «Медіаграмотність для дітей початкової школи», «Правова допомога при кібербулінгу» та дуже

багато інших. Всі курси продемонстрували високий показник відношення до проблеми якісного інформаційно-безпечного середовища та кібербулінгу, і ми можемо побачити, що всі курси зацікавлені в цьому питанні.

На підставі аналізу освітньо-професійних програм першого бакалаврського та другого магістерського рівнів за спеціальністю 013.Початкова освіта, а саме компетентностей та програмних результатів, нами було з'ясовано, що передбачено вивчення теми кібербулінгу спеціальною компетентністю 11, яка реалізована у вибірових компонентах: 13Вікова фізіологія і валеологія, ОК 16 Психологія, ОК 21 Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, та під час навчальної та виробничої практик. Також тема булінгу та кібербулінгу розглядається на дисциплінах вільного вибору, на таких як «Протидія булінгу в освітньому закладі» та «Психічне здоров'я дитини в освітньому процесі». Ці дисципліни обрало 78 осіб другого магістерського курсу студентів, що свідчить про те, що дійсно в університетському середовищі створені всі умови для забезпечення майбутніх вчителів початкової школи якісними знаннями та практиками для подолання та профілактики проблеми кібербулінгу та забезпечення якісного інформаційно-безпечного середовища у роботі з батьками.

Отже, батьки та вчителі є невід'ємною частиною освітнього процесу, педагоги утворюють пропозиції для подальшого піднесення учнів, а батьки притримують та всебічно допомагають. Провідним буде те, щоб між всіма учасниками освітнього процесу завжди був зв'язок, який супроводжував би дитину упродовж всього освітнього життя. Насправді, сьогодні ми не маємо системної праці для студентів, вона не розроблена і для батьків.

2.3. Підсумки експериментальної роботи щодо забезпечення інформаційно – безпечного середовища

Інформаційно – безпечне середовище – це один із ключових показників якісної освіти та безпечного місцеперебування дитини в школі. Педагогічна система роботи з батьками буде ефективною тільки в тому разі, якщо вчитель дійсно зацікавлений в якості своєї роботи, і батьки будуть також активними учасниками різних цікавих заходів.

Для підвищення компетентності батьків та вчителів в темі інформаційно – безпечного середовища та кібербулінгу нами було проаналізовано існуючі засоби щодо вивчення цієї теми та створена програма заходів, яка включає методичні рекомендації, бесіди стосовно даних понять, для ефективної співпраці вчителю з батьками та створено методичні рекомендації для батьків (Додаток Б).

З метою перевірки ефективності впроваджених заходів, а саме методичних рекомендацій, бесід та батьківського семінару нами було здійснено контрольну діагностику, для чого було використано анкету (Додаток А).

Результати оброблено кількісно і представлено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

Порівняльний аналіз результатів експериментального дослідження (%)

Етапи Рівні/ Питання	Констатувальний етап			Експериментальний етап		
	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
1. Чи знаєте Ви, що таке інформаційно-безпечне середовище?	15,9%	37,9%	46,2%	78,5%	15,7%	5,8%
2. Що таке кібербулінг?	25,7%	20,2%	54,1%	86,9%	10,4%	2,7%
3. Чи були Ви свідками проявів кібербулінгу?	72,8%	23,2%	4%	44,3%	35,4%	20,3%

4. На Вашу думку, де навчається Ваша дитина, створене інформаційно-безпечне середовище?	15,9%	36,9%	47,2%	69,8%	26,6%	3,6
---	-------	-------	-------	-------	-------	-----

Після того, як ми здійснили опитування батьків щодо питань кібербулінгу та інформаційно-безпечного середовища, було зрозумілим, що більшість батьків, а це більше, чим половина, зовсім необізнані в даних поняттях, це можна побачити по графікам, діаграмам та гістограмам (див.рис.2.1.-2.8). І показники аналізу анкет на констатувальному етапі показали такі середні результати рівнів: «низький рівень» – 37,8%, «середній рівень» – 29,5% та «високий рівень» – 32,5% по даним питанням. Тому хід нашого експериментального дослідження полягав в тому, щоб проведенням дистанційного батьківського семінару на тему «Формування компетентності батьків «Інформаційно – безпечне середовище та кібербулінг в освітньому закладі. Як захистити своїх дітей?» показати і розповісти батькам про те, що дані поняття є дуже актуальними та важливими в сучасному XXI столітті, і таким чином підвищити їх обізнаність стосовно даних питань (Додаток Б).

На даному семінарі були представлені різні цікаві факти про інформаційно-безпечне середовище та кібербулінг, звідки походять ці поняття, та використані різні вправи, для того, щоб батьки зрозуміли наскільки важливо говорити зі своїми дітьми на тему Інтернету та віртуальної залежності, також було подано методичні рекомендації, щоб зменшити ризик кібербулінгу для своєї дитини. Після семінару було проведено контрольний етап, який набагато кращі має показники, ніж до семінару, а саме: «низький рівень» – 4,05%, «середній» – 22,1%, «високий рівень» – 69,8%. Останнім питанням нашого контрольного етапу анкетування було питання «Чи допоміг Вам семінар дізнатись

більше про поняття «кібербулінг» та «інформаційно-безпечне середовище»?», на який ми маємо 93,5% відповіді «Так», і лише 5,5% відповіді «Не знаю», «Ні» – 1%, що не може не радувати, адже ми домоглися мети нашого семінару.

Можемо зробити такі висновки, що батьки будуть компетентними в цих та інших питаннях, якщо систематично проводити різноманітні заходи: семінари, батьківські збори та виступи, і надавати правильні рекомендації для захисту дітей від різноманітних негативних явищ сучасності.

Також проаналізувавши Державний стандарт та плани виховної роботи вчителя початкової школи можемо сказати, що поняттям інформаційно-безпечного середовища та кібербулінгу у школі приділяється значна увага. Тому було зроблено порівняльний аналіз профілактичних виховних заходів на протязі 4-х класів, які проводяться з дітьми та батьками (табл.2.11).

Таблиця 2.11.

Порівняльний аналіз профілактичних виховних заходів початкової ШКОЛИ

Клас	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Заходи та теми	Мастер – клас «Павутинка дружби»	Виховна година "Стоп булінг"	Тренінг «STOP булінг»	Заняття з елементами тренінгу «Протидія кібербулінгу в дитячому середовищі»
	Імітаційна гра «Якщо тебе ображають»	Година спілкування «Про добре ставлення до оточуючих»	Стіна поваги «Наші долоньки – проти насильства»	Випуск стінгазет на тему «Онлайн-залежність»
	Перегляд відеороликів «Кібербулінг у школіта як з ним боротися – говоримо з Уповноваженим Президента України»	Перегляд відеороликів «Нік Вуйчич про кібербулінг у школі», «Зупиніться!!! МОЯ Історія про Булінг і Кібербулінг».	Виховний захід з елементами тренінгу «Кібербулінг: міфи та реальність»	Круглий стіл «Соціальні мережі: користь чи шкода?. Кібербулінг»
	Перегляд відео-	Анкетування	Пам'ятка для	Батьківські збори

презентацій «Кібербулінг та як його розпізнати».	батьків про безпеку в закладі освіти.	батьків про порядок реагування та способи повідомлення про випадки булінгу та кібербулінгу щодо дітей.	«Кібербулінг або агресія в інтернеті: Способи розпізнання і захист дитини»
Година відвертого спілкування за участю представників дитячої поліції «Не допускай проявів булінгу над собою»	Складання листівок на тему «Не стань жертвою кібербулінгу»	Конкурс-виставка плакатів на тему «Кібербулінгу скажемо – Ні»	Бесіда-тренінг «Як не стати жертвою кібербулінгу»

Аналізуючи порівняльну таблицю, можемо сказати, що в школах проводяться різноманітні заходи з дітьми та батьками для того, щоб вберегти дітей від кібербулінгу, і таким чином створити якісне інформаційно-безпечне середовище.

Отже, співпраця вчителя з батьками є першою сходинкою на шляху формування ефективних стосунків з дітьми. Хочеться сказати, що освітнє середовище також зазнає динамічних змін разом із змінами у соціальному середовищі. Вчителі можуть повністю адаптуватися до нових вимог, тісно співпрацюючи з батьками та дітьми з точки зору їх власного професійного розвитку та зростання.

ВИСНОВКИ

Вивчивши дану тему, ми виділили ключові дефініції: освітнє середовище, інформаційний простір, інформаційно – безпечне середовище, кібербулінг. Було встановлено, що інформаційно – безпечне освітнє середовище, разом із змінами навколишнього соціального середовища також переживає серйозні трансформації, тому учасники освітнього простору здатні адекватно пристосувати їх до нових умов тільки за мети власного фахового розвитку та збільшення.

Можемо сказати, що дуже багато дослідників вивчали проблему «інформаційно – безпечного середовища», зарубіжні, такі як Дж. Гібсон, У. Мейс, Ю.А. Шрейдер та інші, так і вітчизняні: І.Д. Бех, С.Ю.Максимова, В.В. Рибалка, С.О. Сисоєва. Кожен з них дає своє визначення інформаційно-безпечного середовища, як важливої складової освітнього процесу. Наприклад, Ю. А. Шрейдер наводить таке поняття як «інформаційно – безпечне середовище – це система впливів та умов, що виділяються для формування інформаційної складової особистості» [58]. Також ми виділили риси інформаційно – безпечного середовища, серед яких такі, як: рівень міжособистісних взаємин; захищеність в середовищі освіти; задоволеність освітнім середовищем; комфортність у освітньому середовищі.

Характеризуючи стан роботи з батьками щодо створення інформаційно-безпечного середовища в освітньому процесі, хочемо сказати, що він знаходиться на високому рівні, адже як показано на карті шкіл м.Херсона, майже у всіх школах міста створено інформаційно-безпечне середовище, тому що як наслідок цьому є антибулінгова компанія, яка працює у закладах освіти, створюються різноманітні заходи вчителями початкової школи та дирекцією школи, також деякі школи беруть активну участь у різного роду акціях, типу «Молодь проти насильства» та інші. Вчителі початкових класів мають перелік заходів

для протидії кібербулінгу та створення якісного інформаційно-безпечного середовища, що є актуальною на сьогодні проблемою, адже всі навколо охоплені інформатизацією суспільства, і ми уже не уявляємо своє життя без гаджетів, тому важливо знати правила інформаційної безпеки у віртуальному світі, і навчити цьому батьків і учнів. І тому, педагогічна система роботи вчителя з батьками полягає в тому, щоб за допомогою всіх можливих методів, засобів, інструментарію та принципів допомогти стати вчителю, підготовленим до забезпечення інформаційно – безпечного середовища.

Вибірка щодо визначення відношення, батьків та студентів профільних вишів до понять «інформаційно-безпечного середовища» та «кібербулінгу» показала, що 46,2% батьків не знали, що таке «кібербулінг» та інші поняття, пов'язані з інформаційно – безпечним середовищем, 37,9% батьків чули про такі поняття, але загалом також не задумувались про це і тільки 15,9% дали точну відповідь. По результатам анкетування для студентів, можна сказати, що дійсно студенти знають такі поняття і дуже шкода, що дуже високий відсоток постраждалих від кібербулінгу, а це є фактором того, що у школах, в яких навчались студенти, а в минулому учні, не було створено якісного інформаційно-безпечного середовища. І, на відміну від батьків, студенти більш обізнані в поняттях «інформаційно – безпечного середовища», це від 90,7% до 98,3% на різних курсах. Також студенти запропонували спрямування і назви бесід для проведення зі школярами, щоб уникнути ситуацій небезпечного Інтернету. Також майбутні вчителі, які отримують освіту в педагогічних вишах мають шанс бути в реаліях часу та використовувати в подальшому методичні рекомендації, різноманітні заходи, а ще розробляти свої, щоб в майбутньому в школі, де вони будуть працювати, в класі, серед дітей не було випадків кібербулінгу, а це можливо, якщо створити хороший рівень інформаційно-безпечного середовища.

За допомогою батьківського семінару ми експериментально перевірили ефективність запроваджених методів та рекомендацій, поданих на семінарі. Нами було подано різні цікаві факти з історії виникнення кібербулінгу, створено багато різноманітних тренінгових вправ та бесід, які були перевірені на семінарі, пояснення, що таке «інформаційно-безпечне середовище» та як створити його якісним, та дуже приємно, що всі батьки приймали активну участь. І тому, після семінару було проведено повторне анкетування, яке показало значно високий рівень обізнаності та компетентності батьків в даних поняттях. Отож, ми можемо з впевненістю сказати, що якщо школи, а насамперед, вчителі та батьки, будуть зацікавлені у створенні дійсно інформаційно – безпечного середовища, то діти будуть знати правила інформаційної безпеки, та завжди приходити за допомогою до батьків та вчителів, а ті, в свою чергу, будуть допомагати. Розглядаючи індивідуальні особливості та здібності дітей, можна сказати, що всі діти різноманітні, і тому, до кожної дитини потрібен особливий підхід як з боку батьків, так і з боку вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Електронний ресурс].Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/society/ukrajinka-rozpovila-yak-stavlyatsya-vchiteli-v-jevropi-do-zaboroni-gadzhetiv-v-shkolah-656713.html>
2. «Голоси дітей». Звіт про дотримання прав дитини в Україні / Коаліція «Права дитини в Україні». 2017. [Електронний ресурс].Режим доступу: https://www.childrights.in.ua/Zvt_pro_dotrimannja_prav_ditini_v_Ukran_Golosi_Dtei
3. Cyberbullying: It's nature and impactions condary school pupils / [П. Сміт, Дж. Махдаві, М. Carvalho, С. Фішер, С. Расел, Н. Тіпет] // : Журнал дитячої психології та психіатрії. 2008. Рівень 49. с. 376-385.
4. Monks С.Р. Дефініції булінгу: Віковий розвиток деградації і визначення саморозвитку дітей /British Journal of Development al Psychology. 2006. Vol. 24. с. 801-821.
5. Olweus D. Школа булінгу: Long-term outcomes for the victims and aneffective school-based intervention program / D. Olweus // Aggressivebehavior. Нью-Йорк: Планова Преса, 1994. с. 97-130.
6. Semantrum: медіа-аналіз TV, радіо, публіцистичних видань, Інтернет ЗМІ. URL: <https://promo.semantrum.net/uk/2017/04/21/v-ukrayini-na-rochatok-2017-roku-narahovano-21-6-mlnkoristuvachiv-internetu/>.
7. Баева И. А. Психологическая безопасность образовательной среды: учеб. пособие / под ред. И. А. Баевой. М., 2009. 152 с.
8. Бібік Н. Нова українська школа: порадник для вчителя./Н.Бібік// Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 206 с.
9. Бочавер А., Хломов К. Кибербуллинг: травля в пространстве современных технологий /А. Бочавер, К. Хломов // Психология. Журнал высшей школы. Т. 11, № 3. 2014. С. 177-191.

10. Варивода К. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх вчителів до створення психологічно безпечного освітнього середовища. Молодий вчений. 9.1. с. 17-20.
11. Водолазська Т. Освітнє середовище як «третій учитель»./ Імідж сучасного педагога, [online] 4 (181). с. 10-12. Режим доступу: 135715-299063-1-РВ%20(3).pdf
12. Гаязова Л. Построение модели безопасности школьной среды в социально-психологических исследованиях [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/postroenie-modeli-bezopasnosti-shkolnoy-sredy-v-sotsialno-psihologicheskikhissledovaniyah> 216 Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України Серія: педагогічні науки.
13. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини. Київ: Дніпро. VAL. 2018. 623 с.
14. Грінченко М. Кібербулінг як чинник розвитку девіацій у процесі соціалізації молоді [Електронний ресурс] 2016. Вип. 69(3). С. 31-35. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_69\(3\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_69(3)__8)
15. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної ради України. 2019. №243-VIII. 2300 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-19> .
16. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної ради України. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
17. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу / Кадемія М.Ю., Козяр М.М., Ткаченко Т.В., Шевченко Л.С. Львів: СПОЛОХ, 2008. 186 с.
18. Каташов А. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис ... канд. пед. наук, спеціальність „Педагогіка”. Луганськ, 2001. 22 с.

19. Кириленко Н.М. Проблеми інформаційної безпеки освітнього середовища вищого навчального закладу / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. С. 149–151.
20. Коваль Л. . Організація інклюзивного середовища у закладі освіти. В: Інклюзивне навчання в Новій українській школі. Тербовля. Київ: Інтерсервіс. 2018. с. 46- 49.
21. Ковров В. Воспитательная система образовательного учреждения как ресурс обеспечения психологической безопасности : учебно-методическое пособие .М. : Экон-Информ. 2012.
22. Когутяк Н. Особливості самопрезентації підлітка в середовищі віртуального спілкування: причини кібербулінгу [Електронний ресурс].Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. 2014. Вип. 19(1). С. 55-63. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpfsp_2014_19\(1\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpfsp_2014_19(1)__10)
23. Коджаспирова Г. Педагогический словарь для студ. высш. и сред. пед. учеб. Заведений.М. : Издательский центр “Академия”, 2001. 176 с.
24. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
25. Костецкая Г. Средовый подход в образовании: безопасная образовательная среда современной школы. Молодой ученый. 2014. № 18. с. 49–51.
26. Лапа О. Явище кібербулінгу як соціально-педагогічна проблема віртуального спілкування сучасних дітей та молоді . Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2013. Вип. 192(1). С. 291-298. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2013_192%281%29__49

27. Леонтьев В. Новейшая энциклопедия Интернет. М.:ОЛМА. ПРЕСС. 2002.607с.
28. Луї Стоуел. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. 2020. Київ. 144 с.
29. Мартинюк В. Економічна безпека вищих навчальних закладів в Україні: передумови оцінювання [Електронний ресурс]. № 25(II). 2013. Режим доступу : <http://eme.ucoz.ua/pdf/252/24.pdf>
30. Мелешко В. Особливості формування навчально-виховного середовища у сільській школі. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи, 15. 2018. с. 68-75.
31. Мельник В. Безпека особи в системі загальної безпеки [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/PSF/2009_11/Melnyk.pdf
32. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи [online]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodoorganizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoji-shkoli>
33. Момот О. Кібербулінг: агресія у віртуальному світі [Електронний ресурс] Молодий вчений.2017. № 12. С. 295-299. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_12_70
34. Найдюнова Л. Агресія в Інтернеті: способи розпізнання і захист дитини [методичні рекомендації] / Вип. 4. К., 2011. 34 с.
35. Найдюнова Л. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу : підручник / Національна академія педагогічних наук України. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 244 с.
36. Нижник Н. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : [навчальний посібник] / К. : Преса України, 2000. 304 с.
37. Обозова О. Психологічна безпека освітнього середовища /Психолог. Шкільний світ. 2011. № 10. С. 3–6.

38. Петечел О. Кримінологічний та психологічний аналіз кібербулінгу [Електронний ресурс] /Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2019. Вип. 50. С. 83-89. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2019_50_10
39. Петухова Л.Є. До питання про трисуб'єктну дидактику / Петухова Л.Є., Співаковський О.В. //Комп'ютер у школі та сім'ї. 2007. №5 (61). С. 7-9.
40. Петухова Л. Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: монографія. Херсон: Айлант, 2007. 200 с.
41. Пилипенко В. Обеспечение комплексной безопасности в образовательном учреждении. Теория и практика : практ. пос. / М. : Айрис-Пресс, 2006. 192 с.
42. Потоцька І. Психологічні особливості прояву кібербулінгу у сучасних школярів [Електронний ресурс] / Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2018. № 1. С. 280-289. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tippp_2018_1_29
43. Проект Національної стратегії захисту дітей в цифровому середовищі на 2021–2026 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/regulations/natsionalna-strategiyazakhistu-ditey-v-tsifrovomu-seredovishchi-na-2021-2026-roki>
44. Рощина С. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів. Педагогічний альманах, 12, Ч.1. 2016. с. 34-38.
45. Рубцов В. Проектирование развивающей образовательной среды школы М.: МГППУ, 2003.
46. Ситник Г. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційноправові засади) : підручник / К. : НАДУ, 2012. 544 с.
47. Совгіра С., Гончаренко Г. Проблеми екологічної безпеки як

основи життєзабезпечення особистості в навчальному середовищі./ Чорноморський державний університет імені Петра Могили; Миколаїв: ФОП Швець В.Д., 2015. С. 205–208.

48. Трубачова С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 53-56.

49. Фадеєва М. Схема суб'єктивної готовності педагога до психологічної допомоги учневі – жертві кібербулінгу / М. Фадеєва // Серія «Педагогіка і психологія». Ялта: РВВ КГУ, 2013. Вип. 39. Ч. 1. 316 с.

50. Харламова І. Насильство та жорстокість у школі. Реалії сучасності. Методичні рекомендації щодо роботи з дітьми // Соціальний педагог. 2007. № 9. С. 15-20.

51. Харланова Ю. Психологическая безопасность образовательной среды вуза /Безопасность образовательной среды: психологическая оценка и сопровождение : сборник научных статей / под ред. И. А. Баевой, О. В. Вихристюк, Л. А. Гаязовой. М. : МГППУ, 2013.304с.

52. Хоменко З. Агресивна поведінка дітей як передумова підліткового кібербулінгу в мережевому спілкуванні [Електронний ресурс] / 2018. № 2. С. 181-196. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2018_2_15

53. Цимбалару А. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. Український педагогічний журнал. 1.2016. с. 41-50.

54. Цікановська Н. Інтерпретація понять “виклик”, “небезпека”, “загроза” та “ризик” у теорії фінансової безпеки [Електронний ресурс] / 2013. № 3(11). Режим доступу : [http:// fp.cibs.ck.ua/files/1303/13tnaip_.pdf](http://fp.cibs.ck.ua/files/1303/13tnaip_.pdf) С.110

55. Цюман Т., Бойчук Н. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / К. : 2018.

56. Чесноков Н. Место и роль педагогической безопасности образовательных систем государства / Социология образования. 2007. № 11. С. 32–44.
57. Шевченко Л. Освітня безпека України в умовах глобалізації / Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. 2009. № 4. С. 291–296.
58. Шрейдер Ю. А. Информационные процессы и информационная среда [Текст] / СПб: Символ-Плюс, 2000. 169 с.
59. Подік С.М. Особливості кібербулінгу як сучасної форми агресії / Магістерські студії. Херсон: ХДУ, 2021.
60. Подік С.М. Створення інформаційно-безпечного середовища/Магістерські студії. Херсон: ХДУ, 2021.
61. Подік С.М. Явище кібербулінгу як соціально педагогічна проблема сучасних школярів/ Наукові статті. Київ: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 2021

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

1. Чи знаєте Ви, що таке інформаційно-безпечне середовище?

- ✓ Так
- ✓ Ні
- ✓ Не знаю

2. Чи користується Ваша дитина гаджетами?

- ✓ Так
- ✓ Ні

3. Що таке кібербулінг?

- ✓ Цькування в соц. мережах
- ✓ Небезпечний Інтернет
- ✓ Не знаю

4. Чи були Ви свідками проявів кібербулінгу?

- ✓ Так
- ✓ Ні
- ✓ Не знаю, що це

5. В якій соціальній мережі, на Вашу думку, найбільша загроза кібербулінгу?

- ✓ Instagram
- ✓ Facebook
- ✓ Telegram
- ✓ TikTok
- ✓ Вконтакте
- ✓ Свій варіант

6. Які загрози дитині несе безсистемне та надмірне користування телефонами, планшетами, гаджетами?

- ✓ Травмування психіки дитини
- ✓ Залежність, невпевненість в собі

- ✓ Небезпечно для здоров'я
- ✓ Свій варіант

7.Звідки Ви дізнаєтесь інформацію стосовно школи/класу, де навчається Ваша дитина?

- ✓ Від вчителя/класного керівника
- ✓ На сайті школи
- ✓ Дізнаємось самі

8.На Вашу думку, в освітньому закладі, де навчається Ваша дитина, дійсно створене інформаційно-безпечне середовище?

- ✓ Так
- ✓ Ні
- ✓ Не знаю

9.Чи допоміг Вам семінар дізнатись більше про поняття «кібербулінг» та «інформаційно-безпечне середовище»?

- ✓ Так
- ✓ Ні
- ✓ Не знаю

Анкета для студентів профільних вишів

1.Чи маєте намір працювати в школі?

- Так
- Ні
- Ще не думав/ла

2.Чи знаєте Ви, що таке булінг та кібербулінг?

- Так
- Ні
- Ще не знаю

3.З якими проблемами соціуму стикаються сучасні школярі, на Вашу думку?

- Булінг
- Кібербулінг

- Залежність від соц.мереж
- Свій варіант

4. В якій соціальній мережі, на Вашу думку, найбільш поширений кібербулінг?

- Instagram
- Facebook
- TikTok
- Telegram
- Свій варіант

5.Які заходи, як майбутній вчитель, Ви запропонували б для попередження кібербулінгу у своєму класі?

- Тренінги
- Індивідуальні зустрічі
- Заохочення батьків
- Бесіди
- Інтерактивні семінари
- Свій варіант

6.Дайте назви бесід та їх спрямування для протидії кібербулінгу, які б Ви запропонували?

Додаток Б

Сценарій батьківського семінару на тему «Формування компетентності батьків «Інформаційно-безпечне середовище та кібербулінг в освітньому закладі. Як захистити своїх дітей?»

Мета: протидіяти проявам насильства в освітньому середовищі, сприяти безпечному спілкуванню в Інтернеті, навчити батьків правильно користуватися Інтернетом та пояснити дітям правила безпечного поведіння у віртуальному просторі; опрацювання поняття «кібербулінг», «кіберреалії»; допомога батькам створювати позитивну психологічну атмосферу з дітьми.

Обладнання: комп'ютер, проектор.

Хід заняття

1. Привітання учасників.

Доброго дня, шановні учасники тренінгу. Сьогодні ми з вами тут для того, щоб обговорити важливу тему - тему насильства та жорстокості середучнів, адже на сьогоднішній день ця тема дуже актуальна.

Небезпека чекає нас в інтернеті навіть у звичайних, на наш погляд, життєвих ситуаціях. Прогрес – явище різнобічне, яке разом з користю і розвитком несе нові ризики та проблеми. Один із прикладів такої проблеми - кібербулінг. Це досить нове поняття для нашої країни, воно прийшло до нас із Заходу разом із чатами і соціальними мережами. Сподіваюся, вам буде цікаво та пізнавально і ви з користю проведете час.

У нашу мову прийшло багато слів іншомовного походження, які зручно використовувати для позначення новітніх явищ. Одне з таких слів «кібербулінг».

Походить воно з англійської мови, створено з двох слів:

- *кібер* (позначає віртуальне, опосередковане комп'ютером середовище);

• *булінг* (від англ. *bull* — бик, бугай, а в переносному значенні — дуже велика, сильна чи агресивна персона; і позначає процес лютого, завзятого нападу; близькі за змістом дієслова українською мовою — роз'ятрювати, задирати, прискіпуватися, провокувати, дошкуляти, тероризувати, цькувати тощо).

В українській мові найближчий аналог — слово «цькувати». Кібербулінг ще перекладають як кіберзаякування.

Одна з перших добре відомих ілюстрацій кібербулінгу починалася як забавка, коли у 2002 році американський підліток Гіслан Раза, граючись, створив відео самого себе на основі сцени з фільму «Зоряні війни», де замість меча використовував бейсбольну бити.

На жаль, однокласники без дозволу й відома хлопця розмістили це відео в Інтернеті, де його побачили мільйони людей. Далі ця подія отримала неочікуваний розвиток — у 2004 році було створено спеціальний сайт із цим та похідними відеороликами, спецефектами та музикою з фільму, що зібрав понад 76 мільйонів користувачів, а відео із зображенням хлопчика стало найбільш завантажуваним файлом 2004 року.

Гіслан отримав ярлик «дитина зоряних війн», і це настільки змінило його взаємини в школі, що батьки змушені були залучати психіатричну допомогу. Вони подали до суду на батьків тих однокласників, які розмістили відео в Інтернеті, але зрештою конфлікт було врегульовано в позасудовому порядку.

Отже, кібербулінг — це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії, щоб дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо.

ТЕСТ ДЛЯ БАТЬКІВ “Ознаки комп'ютерної залежності”

1. Дитина щодня грається на комп'ютері.
2. Після початку гри втрачає відчуття часу.

3. Не бажає залишати гру незакінченою.
4. Їсть перед комп'ютером.
5. Не визнає, що дуже багато часу проводить за грою на комп'ютері.
6. Ви докоряєте дитину за те, що вона багато часу проводить за грою на комп'ютері.
7. Не закінчує гру, якщо досягає певного рівня складності, а йде далі.
8. Порівнює результати зі старими і пишається цим, повідомляє про це всім.
9. Грає замість того, щоб виконувати домашні завдання.
10. Як тільки дорослі залишають дім, біжить до комп'ютера і з почуттям полегшення починає грати.

Якщо ви позитивно відповіли на 5 запитань з 10, то можете бути впевнені в тому, що дитина потрапили в залежність від комп'ютерних ігор. Якщо ви виявили залежність вашої дитини не чекайте дива, починайте діяти сьогодні!

2.Основна частина

Вправа «Знайомство».

***Мета:** підвищити рівень згуртованості групи, допомогти учасникам тренінгу краще пізнати один одного, створити сприятливу атмосферу.*

Батьки по черзі називають своє ім'я, улюблену соціальну мережу і для чого вони її найчастіше використовують.

Підсумуйте: «Отже, ви є активними користувачами соціальних мереж та інтернету загалом. Давайте тепер визначимо, яким є їх позитивний і негативний впливи».

Вправа «Щоб говорити правду».

Мета – дати можливість учасникам, які вже знайомі і були разом упродовж певного часу, дізнатися один про одного щось нове.

Час - 5 хвилин.

Кількість учасників - без обмежень.

Матеріали - не потрібні.

Особливі вимоги до приміщення - відсутні.

Процедура: учасники розташовані на стільцях по колу, по черзі повідомляють про себе чотири твердження. Три з них - правильні, одне - неправильне. Інші учасники, які слухають повідомлення, занотовують те, що вони вважають неправильним твердженням. Після того, як усі повідомлення зроблено, учасники порівнюють свої здогади. Під час цієї вправи інколи трапляються справжні сюрпризи.

Привітайте один одного оплесками.

Вправа "Правила роботи"

Мета: організація групи та створення можливості ефективної роботи.

Для того, щоб наша робота була ефективною пропоную прийняти наступні правила, яких ми будемо дотримуватися впродовж нашого заняття.

ПРАВИЛА РОБОТИ:

1. Говорити від свого імені
2. Бути доброзичливими і активними
3. "Піднята рука"
4. Один говорить – усі слухають
5. "Тут і тепер"
6. Обговорювати дію, а не особу.
7. "Вільна нога"
8. Конфіденційність.

Запитання до групи:

1. Чи згодні ви з правилами?
2. Чи маєте ще якісь пропозиції?

Вправа «Шкода кібербулінгу»

Мета: дати уявлення учасникам про наслідки кібербулінгу.

Ресурси: на аркушах набрані найвідоміші приклади кібербулінгу та його наслідки

Хід проведення.

Учасників об'єднуємо в групи за кольорами, місяцями і т.д. і роздаю набрані приклади найпоширенішого кібербулінгу.

1. Так, у 2002 р. Американський підліток Гіслан Раза, розважаючись, зняв відео про себе на основі сцени із фільму «Зоряні війни», де замість меча використовував бейсбольну біту. На жаль, однокласники без дозволу й відома хлопця розмістили цю стрічку в Інтернеті, де її побачили мільйони людей.

Це викликало нечуваний сплеск захоплення новими технологіями і підлітки швидко підхопили небезпечне починання. Так, у 2004 р. було створено спеціальний сайт із подібними відеороликами, спецефектами і музикою з фільму. Сайт зібрав більше ніж 76 мільйонів користувачів, а відео із зображенням «зоряного хлопчика» виявилося того року найпопулярнішим.

На Гіслана наклеїли ярлик «дитина зоряних війн». Це настільки змінило його стосунки з однокласниками, що батьки хлопця змушені були звернутись до психіатрів. Вони подали позов до суду на батьків тих учнів, які розмістили відео в Інтернеті. Конфлікт було врегульовано в позасудовому порядку.

1. Однокласники використали цифрову відеокамеру, щоб розмістити відео 15-річної Джуді Румб в Інтернеті, де було створено сайт, присвячений її вазі й даті майбутньої смерті. Завдяки вчасній допомозі фахівців цей випадок не призвів до трагічних наслідків.

2. Через аналогічний сайт під назвою «Корпорація «Убий Кайлі», постійні листи й телефонні дзвінки, які дівчина отримувала про те, що вона лесбійка (при чому відправлені із її адреси зі зламаними паролями), Кайлі Кенні мусила кілька разів змінювати школу. Вона

казала: «Я плакала, страждала, була спантеличена. Я не розуміла, чому це трапилося зі мною, і ні з ким не могла поговорити про це, окрім мами». Урешті-решт довелося перейти на домашнє навчання, бо і в іншій школі кібербулінг поновлювався.

3. 16-річний ДжедПрест став заручником у власному домі внаслідок кібербулінгу, який розпочався через його розбіжності в поглядах із групою хлопців у школі. Це спровокувало суїцидальну спробу. Віртуальний боулінг виявився в нічних дзвінках, цькуванні в чатах, образливих текстових повідомленнях; до цього додався мовчазний бойкот у школі.

4. Найвідомішим прикладом прояву такої агресії є трагічний випадок із 13-річним Райяном Патріком Галіганом, який помер від суїциду внаслідок тривалого булінгу в школі та кібербулінгу, спрямованого на поширення чуток про те, що він гей (хоча починалось усе із жартівливої приятельської перепалки). Уже після смерті сина батько знайшов у комп'ютері листи від дівчинки, яка зустрічалась із Райяном. Прочитавши в Інтернеті, що він гей, вона перестала спілкуватися з ним ще й виставила для загального доступу їхнє листування.

Напередодні суїциду Райян писав друзям: «Завтра я це зроблю, прочитаєте в газеті», а «друзі» відповідали: «Це буде веселе розвага». Докладно цей випадок вже після смерті сина описав батько, який провів ціле дослідження в Інтернеті, щоб зрозуміти причини загибелі й розказати всім про ті кроки, які могли запобігти трагедії .

5. Молодий хлопець, ображений на дівчину за те, що вона його залишила, змонтував і розіслав електронною поштою фото, в якому обличчя дівчини долучив до порнографічного зображення.

6. Восьмикласник створив «фото жабу» (від назви програми повідомлення фотографії «фото шоп») учителя математики, зобразивши його схожим на Гітлера, і розмістив в Інтернеті.

7. Фотографію й номер телефону 14-річної дівчини однокласники розмістили на сайті сексуальних послуг.

8. Кілька років тому українськими школами прокотилася хвиля розповсюдження відео кліпів, що передавалися дітьми з одного мобільного телефону на інший. На цих коротеньких саморобних стрічках містилися жахливі сюжети: про знущання і вбивство дівчини (розтрощення голови бетонною плитою) за те, що вона нібито заразила однокласника СНІДом; про напади дівчат одна на одну через одного хлопця; про «розваги» у метро, коли хлопця штовхають під поїзд. Майже всі ці сюжети були не відображенням реальних подій, а спеціально виготовленими для поширення інсценуваннями.

Обговорення:

-Отже, які наслідки кібербулінгу?

Висновок: використання подібних сюжетів знущання перетворює їх на форму кібербулінгу.

Вправа «Плюси та мінуси інтернету».

- Об'єднати батьків у 3 групи («плюс», «мінус», «судді»).

Завдання: — команда «плюс»: наводить приклади позитивного впливу інтернету.

— команда «мінус»: розповідає про негативний вплив інтернету.

– команда «судді»: вислуховує аргументи сторін і дає поради, як послабити негативний і посилити позитивний вплив інтернету)

- Кожна група 2–3 хвилини працює над презентацією свого завдання.

Підсумуйте: «Інтернет — цікавий і корисний засіб навчання, відпочинку, спілкування з друзями. Водночас світова комп'ютерна мережа містить багато небезпек для психічного та фізичного здоров'я користувачів».

Вправа «Голосуй ногами» (перевірити рівень засвоєної інформації)

1. Розкладіть картки «Міф» і «Факт» у різних місцях класу так, щоб між ними був вільний простір.

2. Зачитайте твердження і запропонуйте батькам зайняти позицію відповідно до їхнього ставлення.

3. Запропонуйте 1–2 охочим пояснити свою позицію.

4. Після цього зачитайте правильну відповідь.

ТВЕРДЖЕННЯ 1. У булінгу та кібербулінгу немає нічого серйозного. Це просто дражнилки.

2. Якщо над кимось знущаються, він сам винен у цьому.

3. Дехто з тих, над ким знущалися, може почати ображати інших.

4. Коли ти бачиш, що з когось знущаються, найкраще вдати, ніби нічого не помічаєш.

5. Не варто використовувати назви міст, імена, номери телефонів та дату народження як надійні паролі.

6. Якщо ви збираєтеся поширити інформацію, фотографії своїх знайомих, не треба запитувати їхнього дозволу.

7. Усе, що ви публікуєте онлайн, може бути розповсюджене набагато ширше.

ВІДПОВІДІ 1. Міф. Жертви булінгу переживають важкі емоції — почуття приниження та сором, страх, розпач і злість. Інколи така ситуація може заподіяти людині непоправну шкоду.

2. Міф. Ні з кого не можна знущатися! Кривдник несе повну відповідальність за свої дії.

3. Факт. На жаль, деякі люди, які зазнали ринижень, згодом так само зганяють свою злість на інших.

4. Міф. Не існує поняття «невинний спостерігач». Якщо ти бачиш, що над кимось знущаються, і нічого нікому про це не кажеш, то не розв'язуєш проблему, а певною мірою стаєш співучасником булінгу. Ви можете: 1) виступити проти булера (дати йому зрозуміти, щотакі його дії оцінюєте негативно); 2) підтримати жертву (особисто чи в публічному

віртуальному просторі висловити думку про те, що кібербулінг — це погано; цим ви надаєте емоційну підтримку, що дуже потрібно жертві);
3) повідомити близьким дорослим та адміністрації сайту про факт некоректної поведінки в інтернеті.

5. Факт. Існують спеціальні програми-відмички, які послідовно перебирають усі слова у словнику та цифри, і в такий спосіб можуть розкрити паролі.

6. Міф. Обов'язково спершу спитайте у них дозволу. Можливо, комусь буде неприємно, що ви поширили інформацію про нього.

7. Факт. Майже кожен користувач може роздрукувати фотографії, відео та інші ваші приватні дані. Не забувайте про налаштування конфіденційності: обмежте читацьку аудиторію своїми друзями. Майте на увазі, що вони можуть переслати вашу інформацію іншим користувачам.

Запитання для обговорення:

- Як можна ротидіяти тим, хто принижує інших?

Підсумуйте: «Треба пам'ятати, що ні з кого не можна знущатися — ні в реальному, ні у віртуальному світі».

Вправа «Які ми батьки?»

Прочитайте варіанти типових дій батьків у взаємодії з дитиною. Дайте відповідь на кожне з них: «так» або «ні». Якщо вам незрозуміле твердження, поставте «?».

1. Відштовхуєте дитину від фортепіано, тому що вона не перестає стукати по клавішам, хоч ви їй не раз казали, що не любите галас.
2. Хвалите дитину за те, що вона завжди встигає повернутись додому до вечері.
3. Висміюєте 6-річну дитину за те, що вона в гостях погано веде себе за столом.
4. Хвалите підлітка, помітивши, що він читає корисні книги.
5. Наказуєте дитину за вживання нецензурних слів.
6. Заохочуєте дитину за те, що вона увесь тиждень без нагадування чистила зуби перед сном.

7. Змушуєте дитину вибачитись перед іншою дитиною, з якою вона погано поводитися.
8. Хвалите дитину, коли вона не забуває, що пообіцяла дочекатись вас у школі.
9. Не дозволяєте дитині вийти з-за столу, поки вона не з'їсть все, що лежить у неї на тарілці.
10. Домовляєтесь з дочкою, що вона буде приймати душ кожний вечір, і якщо вона протягом місяця не пропустить жодного дня, ви обіцяєте їй нагороду.
11. Наказуєте дитину, якщо «зловили» її на брехні.
12. Пропонуєте сину-підлітку певну нагороду, якщо він змінить зачіску.
13. Покараєте дитину, якщо вона візьме без дозволу гроші.
14. Пообіцяєте дочці виконати її прохання, якщо вона не буде зловживати косметикою.
15. Будете наполягати на тому, щоб ваша дитина прочитала віршик, якщо про це попросять гості.
16. Пообіцяєте дитині те, що йому дуже хочеться за умови, що вона буде щодня сидіти за фортепіано не менше години.
17. Будете втримувати дворічну дитину на горшку доти, поки вона не зробить свої справи, хоча дитина намагається встати.
18. Домовляєтесь з дитиною, що вона заробить деяку нагороду, якщо буде регулярно прибирати у квартирі.
19. Покараєте дитину, якщо вона, незважаючи на заборону, буде їсти солодке і бутерброди між основними прийомами їжі.
20. Обіцяєте доньці нагороду за умови, що вона завжди буде вчасно приходити додому після побачень.
21. Покараєте дитину за те, що вона не прибрала безлад у своїй кімнаті.
22. Встановите систему нагород для того, щоб ваша дочка менше розмовляла по телефону.
23. Посмієтесь над дитиною із-за того, що вона зламала чи зіпсувала дорогу іграшку.
24. Обіцяєте нагороду своїй 13-річній дочці, якщо вона не буде палити.
25. Караєте або висміюєте дитину, якщо вона говорить щось, що вам не подобається.
26. Обіцяєте дитині нагороду, якщо вона буде наполегливо навчатись, щоб виправити оцінки за півріччя.
27. Забороняєте дитині приносити до зали нові іграшки, якщо їх там уже занадто багато.
28. Кажете своїй дочці, що вона вас дуже порадувала, коли обрала для дружби хлопця, який викликає у вас довіру.
29. Змушуєте дитину прибрати за собою, якщо вона випадково

- забруднила їжею килим.
30. Кажете дочці, що вона хороша дівчинка, пропонуєте їй нагороду, якщо вона спокійно сидить, поки ви її розчісуєте.
 31. Караєте дитину за те, що грається у своїй кімнаті, хоча за режимом вона вже давно має спати.
 32. Встановлюєте систему заохочень для дитини, якщо вона регулярно буде мити руки перед їжею.
 33. Зупиняєте дитину, або караєте її, якщо вона торкається своїх геніталій.
 34. Встановлюєте систему нагород для дитини, якщо вона швидко збирається в школу.
 35. Караєте дітей, або лаєте, якщо вони з криками намагаються забрати один в одного іграшку.
 36. Хвалите дитину за те, що вона не плаче, коли їй не вдалось наполягти на своєму, коли вона ображена.
 37. Погрожуєте покаранням дитині за те, що вона відмовляється виконувати доручення після того, як винагадували їй про це.
 38. Обіцяєте купити дочці щось з того, що їй подобається, якщо вона не забруднить плаття на святковій вечері.
 39. Наказуєте дитину, якщо вона хапає сусідку за спідницю, і вона збентежена із-за цього.
 40. Пропонуєте дитині грошову винагороду, якщо вона завершить навчальний рік без поганих оцінок.

Аналіз результатів.

1. Спочатку підрахуйте всі «так» за непарні твердження (1,3,5 і т.д).
2. Підрахуйте «так» за парні твердження (2,4,6 і т.д.)
3. Підрахуйте, скільки «так» ви отримали в цілому.

Непарні «так». Отримана сума свідчить, наскільки часто ви використовуєте покарання і погрози, щоб контролювати поведінку дитини, нав'язувати їй свої способи подолання проблеми.

0-5 – дуже рідко.

6-10 – іноді.

11-15 – часто.

16-20 – дуже часто.

Парні «так». Отримана сума свідчить, наскільки часто ви використовуєте заохочення і нагороди, щоб контролювати поведінку дитини, нав'язувати їй свої способи подолання проблеми.

0-5 – дуже рідко.

6-10 – іноді.

11-15 – часто.

16-20 – дуже часто.

Загальна кількість «так»:

- 0-10 – ви не застосовуєте авторитарні методи
- 11-20 – ви іноді застосовуєте авторитарні методи.
- 21-30 – у вас нахил до авторитарності.
- 31-40 – ви авторитарні.

3. Підсумки

Агресивна поведінка — достатньо поширене явище і в реальному житті, і у віртуальному, тому дуже важливо вміти правильно йому протистояти. Найбільш поширеними формами агресії в мережі Інтернет вважаємо тролінг та кібербулінг. Кібербулінг — це агресивна, спланована поведінка щодо окремої людини в мережі. Агресором тут можуть виступати і знайомі вам люди, і незнайомі.

Жертвою кібербулінгу може стати будь-хто з користувачів мережі, незалежно від віку та статі, тому не потрібно соромитися та мовчати, якщо ви потрапили в подібну ситуацію. Найчастіше бездіяльність жертви та безкарність ще більш провокують агресора. Під час зіткнення з агресивною поведінкою варто намагатися не реагувати на провокації агресора, не намагатися провчити його, а звернутися по допомогу до дорослих. Також потрібно дотримувати правил спілкування в мережі. Дякую за участь та небайдужість до цієї складної теми.

Вправа «Прощання» – дякую всім за участь. Бажаю вам бути щасливими разом з вашими дітьми. Не забувайте, що вони мають на це право. До нової зустрічі.

Пам'ятайте: комп'ютер може стати другом або заклятим ворогом, може допомогти в біді, а може додати купу проблем, може допомогти знайти однопідприємців, а може привести до самотності. Вирішувати тільки Вам! Нехай подорож по океану інформації в Мережі буде для вас приємною, цікавою, корисною, а головне безпечною.

Методичні рекомендації батькам

Методичні рекомендації батькам, щоб зменшити ризик кібербулінгу для своєї дитини

Оволодівайте новими знаннями	так як дитину інструктують про правила дорожнього руху та правила користування побутовою технікою, батьки мають регулювати користування дитини новими технологіями.
-------------------------------------	---

	щоб не залишати дитину наодинці з віртуальною реальністю, батьки мають самі опанувати інтернет, навчатися користуватися планшетом або смартфоном тощо
Будьте уважними до дитини	уважно вислуховуйте дитину щодо її вражень від інтернет-середовища звертайте увагу на тривожні ознаки після користування інтернетом, які можуть вказувати на те, що дитина стала жертвою (засмучена чимось, відмовляється спілкуватися тощо)
Підтримуйте довірливі взаємини з дитиною	доступно розкажіть дитині про кібербулінг, поясніть свою мотивацію: ви піклуєтесь, а не намагаєтесь контролювати приватне життя наголосіть, що якщо дитині надходять образливі листи, есеєски або виникають інші проблеми в інтернеті, вона може розраховувати на допомогу батьків не потрібно погрожувати покаранням за відвідування небажаних сайтів — краще пояснити загрозу, яку несуть ці сайти
Здійснюйте обмежений контроль	можна відстежувати події онлайн-життя дитини через соцмережі, спостерігати час від часу за реакціями дитини, коли вона в інтернеті щоб запобігти комп'ютерній залежності, регламентуйте час користування інтернетом, адже діти часто втрачають відчуття часу онлайн вагомим фактором впливу на дітей є позитивний приклад батьків: якщо вони самі просижують години за розвагами в інтернеті, забороняючи натомість дитині, вплив їхніх виховних заходів буде суттєвонизький
Застосовуйте технічні засоби безпеки	для захисту від інформаційних загроз навчіть дитину користуватися спеціальними безпечними пошуковими системами можна використовувати програми-фільтри батьківського контролю, які відкривають доступ тільки до обмеженого переліку безпечних сайтів для дітей та блокують шкідливі сайти з недитячим контентом (такі фільтри можна встановити в операційній системі або в антивірусній програмі)
Формуйте комунікативну культуру	роз'ясніть дитині, яка її власна поведінка буде вважатися нормальною, а яка небезпечноючи безвідповідальною зауважте, що спілкування в інтернеті, як і в реальному житті, має бути відповідальним: воно може мати певні наслідки і для самої дитини, і для людей, з якими вона спілкується в інтернеті не варто створювати вигадані образи, негативно реагувати на кожне повідомлення провокативного характеру

Здійснюйте батьківський контроль. Робіть це обережно з огляду на вікові особливості дітей (для молодших – обмежте доступ до сумнівних сайтів, для старших – час від часу переглядайте історію браузера).

Застерігайте від передачі інформації у мережі. Поясніть, що є речі, про які не говорять зі сторонніми: прізвище, номер телефону, адреса, місце та час роботи батьків, відвідування школи та гуртків – мають бути збережені у секреті.

Навчіть критично ставитися до інформації в інтернеті. Не все, що написано в мережі – правда. Якщо є сумніви в достовірності – хай запитує у старших.

Розкажіть про правила поведінки в мережі. В інтернеті вони такі самі, як і в реальності, зокрема, повага до співрозмовників.

Станьте прикладом. Оволодійте навичками безпечного користування інтернетом, використовуйте його за призначенням, і ваші діти робитимуть так само.

Але найголовніше: не потрібно карати дитину, коли вона довірилась і розповіла про те, що стала жертвою кібербулінгу. Дитина вже постраждала, і якщо батьки її не підтримають, наступного разу вона може не звернутися по допомогу.

Для загального ознайомлення також пропонуємо відвідати наступні сайти:

1. Захист дітей від інтернет - загроз
<http://www.securitylab.ru/software/1423/>
2. Інтернет-загрози <http://ru-best.ru/ugroza.htm>
3. Як захистити дітей від інтернет-загроз? http://www.trud.ru/article/05-02-2010/236101_kak_ogradit_detej_ot_internet-ugroz.html
4. <https://edu.bullyingstop.org.ua/article/4>
5. <https://bullyingstop.org.ua/news/vikliki-kiberbulingu-chi-dolayut-problemu-v-shkolah-chastina-i>
6. <https://naurok.com.ua/post/kiberbuling-zagroza-hhi-stolittya>

Бесіда на тему «Булінг та кібербулінг»

Діти завжди мали свої таємні світи, свої ігри та свої секрети від дорослих. Таємничість сучасного покоління — віртуальна і здебільшого неочевидна для дорослих.

Дорослих, які не знаються на дитячих «забавках» в інтернеті, лякає віртуальний світ. Вони не можуть зіставити власний дитячий досвід із досвідом своїх дітей, навчити їх чомусь, бути авторитетом для них у цій сфері.

Тут є великий ризик, адже, зіткнувшись із проблемою в інтернет-просторі, дитина не може розповісти про неї батьками через страх, що її не зрозуміють або взагалі заборонять користуватися комп'ютером. Залишитися ж без інтернету для сучасних підлітків означає не тільки позбутися задоволення грати та переглядати цікавий контент. В інтернеті підлітки самовиражаються та реалізують свою головну компетенцію — спілкування.

Що таке кібербулінг?

Віртуальний світ, як і реальний, несе низку ризиків для дітей. Чи не найнебезпечнішим є кібербулінг.

Слово «булінг» без префікса «кібер-» відоме здавна й означає утиск, дискримінацію, цькування та інші види жорстокого ставлення однієї дитини або групи дітей до іншої.

Булінг буває:

- фізичний (побиття, підніжки, блокування, штовхання тощо);
- вербальний (словесні знущання, залякування, плітки та образливі вислови, наприклад, про зовнішній вигляд дитини, її вагу, релігію, етнічну приналежність, здоров'я, особливості стилю одягу);
- соціальний (ізоляція дитини, бойкот, її навмисне відсторонення від групи на перервах, в їдальні, під час позашкільної діяльності тощо).

Про «кібербулінг» заговорили з популярністю соцмереж, у 21 сторіччі. Дослівно з англійської це слово перекладають як «віртуальне бикування».

Кібербулінгом можна назвати рукотворну агресію, розповсюджену через новітні інформаційно-комунікаційні засоби з метою нашкодити або принизити людину.

Кібербулери

- замість підніжок пишуть агресивні смски;
- замість стусанів — надсилають повідомлення з погрозами у соцмережі;
- замість насмішок — розповсюджують конфіденційні дані про однолітків та створюють фальшиві профілі.

Проблема віртуальної агресії

Віртуального хулігана майже неможливо покарати, неможливо поскаржитися на нього класному керівникові чи директору. Світ, у якому діють кібербулери, начебто не є реальним, але шкода, яку вони можуть завдати, — цілком реальна.

Якщо реальний булінг — хоч яку жахливу форму він має — закінчується, коли дитина повертається додому, то від кібербулінгу важко сховатися будь-де.

Також такі особливості кібербулінгу, як анонімність і безкарність, зумовлюють труднощі його дослідження. Оскільки кібербум у Європі та Америці розпочався раніше, ніж в Україні, ці країни мають більший досвід вивчення й запобігання кібертероризму.

У західних дослідження більше половини опитаних визнали, що щодо них застосовували кібербулінг у вигляді нецензурної лайки. Кожному четвертому користувачеві пропонували відвідати порнографічний сайт чи переглянути відео, що містить сцени насильства.

В Україні масштабних досліджень проблем кібербулінгу та його потенційної небезпеки не проводили. Проте з теле- та інтернет-джерел, а іноді й з власного досвіду читачів, відомо, що віртуальна агресія в нашій країні набирає обертів.

Питання для закріплення:

Розкажи мені, будь ласка, що трапилося?

Про що ти подумав, коли це трапилося?

Які думки прийшли тобі потім, вже після цього випадку?

Як ти думаєш, на кого вплинули твої дії?

Якою була твоя реакція, коли ти вперше побачив сайт/лист/тощо?

Як ти себе відчуваєш через те, що сталося?

Що було для тебе найважчим?

Як твої друзі (чи родина) реагували, коли почули, що сталося?

Що ти хочеш бачити результатом нашої розмови?

Чи знаєш ти взагалі що це таке булінг?

Додаток В

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, **ПОДІК Світлана Михайлівна**, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

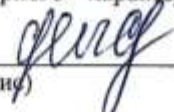
– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

18.10.2021
(дата)

(підпис)

Світлана Подік
(ім'я, прізвище)

